

Konst för kropp och själ

Mick Wilson vill skapa en konstnärlig introduktionskurs för alla SID 16

GU KOPIERAR TROMSØ

**Fler kvinnor
ska meriteras**

SID 4

E-BÖCKERNAS NYA SKÖNA VÄRLD

**Förlagen vet snart
allt om dig**

SID 10

KRITISK UTREDNING

**Svensk forskning
saknar starka ledare**

SID 12

Vi måste välja bort för att nå målen

ÅR 2012 närmar sig sitt slut. Jag tänker att det nog har varit det mest intensiva sedan jag blev rektor 2006. Det är i alla fall så det känns med de stora förändringsprocesser som är på väg att implementeras. Det handlar både om arbetet med omorganisationen GU förnyas och arbetet med Vision 2020. Jag har sagt det tidigare men det förtjänar att upprepas – det är ett fantastiskt fint arbete som lagts ned av väldigt många människor. Tack alla för era insatser!

GENOM ATT VI NU har Vision 2020 med mål och strategier har vi lagt grunden för ett utvecklingsarbete som sträcker sig mellan åren 2013 och 2020. Arbetet är redan igång. På alla nivåer – den universitetsgemensamma, på fakulteter och på institutioner – har det tagits fram handlings- och verksamhetsplaner. Dessa är nu inskickade och finns till allmän läsning på vår gemensamma webbplats. Kanske något att hugga tänderna i under mellandagarna ...

Som jag ser det kommer Vision 2020 att vara den plattform som hjälper oss att vidareutveckla verksamheten på Göteborgs universitet. Den stakar ut en väg mot framtiden som innehåller mål och strategier för forskning, utbildning, samverkan och arbetsmiljö. Därutöver innehåller Vision 2020 också några grundläggande principer som guidar oss på vägen framåt. De är fyra till antalet och handlar om att vår verksamhet ska kännetecknas av hög kvalitet och ha ett globalt engagemang, våra ställningstaganden ska utgå från ett uttalat samhällsansvar och en viktig grund är en inspirerande arbetsmiljö.

NÅGOT SOM VI ofta har svårt med inom akademien är att prioritera. Det finns säkert många olika förklaringar till det, historiska såväl som kulturella, men resultatet av en oförmåga att prioritera, oavsett orsak, kan få betydande konsekvenser för vår framtida attraktionskraft. Utan prioriteringar blir det svårt att uppnå det önskade läge som uttrycks i Vision 2020. Att ledningarna på alla nivåer hjälper sina respektive verksamheter att prioritera är därför en nödvändighet och något jag gärna vill trycka på. I det sammanhanget är det också viktigt att komma ihåg att för att kunna prioritera måste man också ibland våga välja bort.

FOTO: JULIA LANDGREN

HÖSTENS forskningsproposition innehöll som alla vet mer medel än väntat. När det gäller de ökade basanslagen så fördelas de ju inte förrän 2014, men redan 2013 ser vi ökade resurser genom de statliga forskningsfinansierarna. Vi har haft stora framgångar i anslagstilldelning från olika finansiärer och det är viktigt att vi är med och konkurrerar också om de nya resurstillskotten. Det kommer bland annat att finnas resurser som ska stimulera nyrekrytering av forskare och ge unga forskare bättre förutsättningar att utvecklas. Vision 2020 finns nu som grund för vägledning i det viktiga arbetet med att prioritera.

ETT EXEMPEL PÅ hur vi från universitetsgemensam nivå har börjat arbetet med Vision 2020 är internationell rekrytering. Det är ett prioriterat område. Resultatet från forskningsutvärderingen RED 10 sade tydligt att Göteborgs universitet behöver bli starkare på internationell rekrytering. Det har vi tagit på största allvar och håller just nu på att ta fram en handlingsplan för rekryteringsarbetet.

Sammanfattningsvis tycker jag att vi kan vara nöjda med året som gått. Och med Vision 2020 på plats går vi in i 2013 med goda förutsättningar att visa vår konkurrenskraft

Med detta sagt vill jag önska er alla ett gott slut på året 2012.

PAM FREDMAN

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

December 2012

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & ST ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Helena Svensson, Jonas Partheen
och Karin Jacobson

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

BITR. GRAFISK FORMGIVARE
Björn Eriksson

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA
5 700 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år
Nästa nummer utkommer
den 12 februari 2013

MANUSSTOPP
18 januari 2013

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen

OMSLAG
Mick Wilson, chef för Akademin Valand
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI
Billes Tryckeri AB

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

REKTOR HAR ORDET

2 Vision 2020 stakar ut framtiden

NYHETER

- 4 Ny reform ska ge fler kvinnliga professorer
- 6 Vinnare och förlorare i spelet om hyror
- 8 Dags att söka pengar för forskning om Göteborg 400 år
- 9 Per Månson blev professor till slut
- 10 E-boken - en välsignelse eller en förbannelse?
- 12 Varför är Danmark bättre än Sverige på toppforskning?
- 13 Sahlgrenska akademien motsätter sig ny anställningsform
- 14 Tvärvetenskap gynnar genusforskningen

PROFILER

16 Konst handlar inte bara om att skapa något radikalt nytt utan också om att undersöka vad som är viktigt i livet, framhåller Mick Wilson

FRITIDEN

20 Katarina Moro får utlopp för sin kreativitet vid vävstolen

SAMTAL MED

22 Jonathan Westin utmanar våra föreställningar om hur verkligheten ser ut

REPORTAGE

24 Så kan it göra dig till en bättre lärare

REPORTAGE

26 Missade du Global Week? Här är ett kort sammandrag

DEBATT

- Emin Tengström läser Vision 2020 och undrar vart GU är på väg
- Har GU sålt sig till IT-världen? Det frågar Jan Retsö
- Jämställdhet - bara för kvinnor?

NYTT OM FOLK

SPIKAT

32 Helene Castenbrandt om forna tiders farsoter

16

Göteborgare från Dublin

Mick Wilson, som är ny chef över Valand, är väldigt förtjust i sin nya stad.

22

Vår bild av vetenskapen

Jonathan Westin har tagit reda på hur man illustrerar sådant som inte går att se.

14

Genusforskning i tiden

För Kerstin Alnebratt är tvärvetenskap något som gynnar genusforskning.

26

Mod smittar

Brian Palmer var en av hedersgästerna under Global Week.

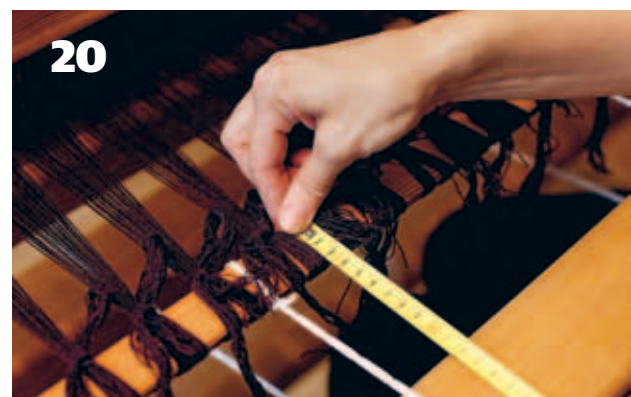
10

Förlagen ser dig

I den digitala tidsåldern lämnar vi ständigt spår efter oss.

Drömmar vid vävstolen

Katarina Moro får utlopp för sin skaparlust.

20

Redaktionen: Menar man allvar med språkens betydelse?

OMORGANISATIONEN är inne på sista varvet, en slutrapport om den nya administrativa processen har precis lämnats till rektor. Det har gått snabbt, för snabbt, menar många som pekar på att en omorganisation som tagit lång tid att planera ska genomföras på bara några månader.

Det är nu klart vilka som blir de nya områdescheferna för förvaltningen och i detta nummer kan du läsa mer om dem. Vi betvivlar inte att rätt personer fick jobben men konstaterar att antalet sökande inte var särskilt stort. Enligt diariet har sammanlagt 7 personer sökt till de 3 tjänsterna, med reservation för att det kan ha kom-

mit in muntliga intresseanmälningar direkt till universitetsdirektören.

För inte så länge sedan utlyste informationsenheten, som vi tillhör, en chefstjänst och till den var det endast 1 sökande. Tur var väl det eftersom det senare blev rekryteringsstopp i avvaktan på en ny utredning.

DEBATTEN OM språk fortsätter. I senaste numret av Universitetsläraren menar Git Claesson Pipping, förbundsdirektör i Sulf, att språkens svåra situation beror på resurstilldelningssystemet. En annan orsak som kom fram vid en debatt på Humanisten den 28 november är att gymnasieung-

domar aktivt väljer bort språk för att förbättra sina chanser att få bra betyg. Det gör att också stora språk, som till exempel tyska och spanska, har svårt att rekrytera studenter. Detta i en tid när språkkunskaper borde vara viktiga eftersom kontakter med andra länder blir alltmer betydelsefulla. Språk handlar inte bara om grammatik och glosor utan om att lära sig förstå en annan kultur. Allt tyder på att språkintresset ändå är stort, menar Patrik Hadenius, chefredaktör för tidningen Språk.

Du känner väl till att GU Journalen sedan flera år finns som kort digital version på engelska? Den skickas

ut till närmare 700 gästforskare. Den engelska tidningen, liksom den svenska, finns publicerad i interaktivt pdf-format på: <http://issuu.com/universityofgothenburg>.

AVSLUTNINGSVIS VILL VI tacka våra läsare för alla tips och idéer som vi får. Fortsätt höra av er.

Vi hoppas att ni får en riktigt skön och vilsam jul och ett gott nytt år.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNGGREN

– Jag tror vi kommer att nå målet, säger prorektor Helena Lindholm Schulz.

Ökat stöd ska ge fler kvinnliga professorer

Om tre år ska minst 40 procent av alla nyanställda professorer vid Göteborgs universitet vara kvinnor, det är ett krav som regeringen ställer. Nu sjösätts en handlingsplan som ska stötta kvinnliga lektorer att göra karriär.

Men det handlar inte om skapa en gräddfil, poängterar prorektor Helena Lindholm Schulz.

– **DET ÄR ETT VÄLKÄNT** faktum att bristen på jämställdhet fortfarande är stor bland professorer. Även om det sker en långsam förbättring kan vi inte vara nöjda med situationen, säger Helena Lindholm Schulz som påpekar att regeringen satt en blåslampa på alla lärosäten genom att sätta kvantitativa mål.

– Regeringens mål, liksom våra egna ambitioner, kräver särskilda åtgärder.

Idag är andelen nyrekryterade kvinnliga professorer vid GU 28,6 procent. Den andelen ska om tre år vara 40 procent.

Att det lönar sig att arbeta med jämställdhet visar bland

annat universitetet i Tromsø, där man gått från 9 procent kvinnliga professorer år 2001 till 27 procent år 2011. Från att ha varit sämst i landet har man blivit bäst.

– I Tromsø har man utgått från devisen Equality is quality, som är lätt att ta till sig. Jämställdhetssträvanden måste vara en självklarhet och är ytterst en kvalitetsfråga. Vi diskuterade projektet och dess upplägg med dekanerna och bestämde att inte uppfinna hjulet på nytt utan att helt enkelt göra samma sak som i Tromsø, säger Helena Lindholm Schulz.

Så vad innebär handlingsplanen? Innan en anställning som

professor utlyses ska det utredas om det finns möjliga kvalificerade kvinnliga sökande. De ska i sådana fall uppmanas att söka. För att underlätta detta ska det skapas särskilda sökkommittéer.

– Dessutom får prefekterna i uppdrag att identifiera kvinnliga lektorer som inom en tvåårsperiod bedöms ha tillräcklig kompetens för att befordras till professor.

TANKEN ÄR ATT de kvinnliga lektorerna ska få en viss tid på sig för att arbeta fram en tänkt ansökan, som sedan granskas av särskilt utsedda personer. Dessa granskare ska pröva i vilken grad den sökande kan sägas redan ha uppnått kompetensen för befordran, alternativt rekommendera vad den sökande behöver göra för att kunna komma ifråga för befordran.

Om granskarna kommer fram till att det är möjligt för kvin-

norna att meritera sig inom två år ska de ges möjlighet att arbeta vidare för att uppnå kraven. Därefter kan de, som vill, lämna in en ansökan.

ETT ANNAT KRAV är att andelen manliga gästprofessorer vid respektive fakultet inte får överstiga 60 procent under den här perioden.

Helena Lindholm Schulz tror att målet går att nå.

– De flesta kvinnliga professorer vid GU har blivit professorer genom befordran, så därför är det mest sannolikt att vi har störst chanser att åstadkomma en förändring genom befordran. Det handlar inte om positiv särbehandling och inte om någon gräddfil eller förtur, utan om en aktiv åtgärd för att främja lika villkor.

Men statsvetaren Bo Rothstein är kritisk mot satsningar som inriktar sig mot vissa grupper.

»Tromsø är ett litet, synnerligen perifert och mycket lågt rankat lärosäte.«

BO ROTHSTEIN

Bo Rothstein

– Frågan om hur man bäst ska stödja underprivilegerade grupper har sedan länge undersökts inom två forskningsområden, dels om socialpolitik, dels om integration. Båda dessa forskningsområden ger ett tydligt svar, nämligen att åtgärder som riktas direkt till den grupp man vill stödja ("de fattiga" respektive "etniska minoriteter") i huvudsak är kontraproduktiva. Det riskerar att skapa en misstänksamhet mot att fördelningsprocesserna gått korrekt till, både hos dem som gynnas och dem som inte gynnas.

HELENA LINDHOLM SCHULZ säger att hon har respekt för denna forskning och att den typ av risker som här pekas på ska tas på allvar, men att det finns andra, lika starka, forskningsresultat som visar på positiva resultat av liknande främjandeåtgärder.

– Något måste vi göra. Vi prövar en modell som använts med framgång vid ett annat lärosäte.

Bo Rothstein undrar varför ledningen tagit så stort intryck av Tromsø när det finns amerikanska toppuniversitet som lyckats betydligt bättre än GU.

– Tromsø är ett litet, synnerligen perifert och mycket lågt rankat lärosäte. Att dessutom påstå att Tromsø är ett "forskningresultat" är konstigt eftersom det bara bygger på ett fall.

LISBETH LARSSON, som är professor i litteraturvetenskap och före detta vicedekan för forskning vid Humanistiska fakulteten, tycker det är ett bra och kraftfullt förslag.

– Den stora utmaningen är att få det effektuerat. Tidigare erfarenheter på fakulteten, då vi avsatt medel för att befordra kvinnliga forskare, visade att det finns en rad strukturella och personliga hinder på vägen som bidrog till att det blev ett klen resultat. Det handlar om att skapa ett engagemang och att få med alla i båten om det ska bli något resultat. Och en ordentlig uppföljningsplan, säger Lisbeth Larsson.

Vilka krav ska ställas på de färdiga ansökningarna?

– Det ska ställas samma krav som vanligt, alltså sedvanlig sakkunnighetsgranskning där vetenskaplig och pedagogisk skicklighet prövas lika rigoröst som alltid. Lärarförslagsnämnderna ska ha samma roll som idag, säger Helena Lindholm Schulz.

Hur mycket pengar beräknas reformen kosta?

– Det vet vi inte än. Det finns strategiska medel avsatta men jag tror inte att det behöver bli en så väldigt kostsam reform. Tanken är att fakulteterna kan söka medel och de ska själva skjuta till hälften av pengarna.

Om en jämn könsbalans eftersträvas, varför gäller det inte även områden som har kvinnlig dominans?

– Jag utesluter inte att det på sikt kan bli aktuellt med en motsvarande satsning på manliga lektorer inom vissa områden. Ett underliggande syfte är att pröva om detta kan bli en modell som kan användas på fakultets- eller institutionsnivå för att stötta såväl män som kvinnor i deras karriärutveckling.

Det finns något i den akademiska kulturen som hindrar kvinnor att ta sig fram, visar flera undersökningar, bland annat vid Göteborgs universitet.

– Det handlar om strukturella förhållanden, påpekar Helena Lindholm Schulz. Exempelvis har Agnes Wold visat att kvinnor måste vara mycket bättre än män för att tilldelas forskningsmedel. Det rör sig fortfarande om dolda strukturer som gynnar män. Det är också alltför jämt så att kvinnor tar större ansvar för barn, hem och familj än männen, vilket med allra största sannolikhet påverkar möjligheterna till akademisk karriär. Vi har mycket att göra vad gäller strukturer såväl som attityder och värderingar.

TEXT: ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBERG

JÄMSTÄLLDHET

Andelen kvinnliga professorer fortsätter öka sakta men säkert. Mellan 1995 och 2011 har kvinnorna ökat från 8 till 23 procent bland professorerna. Det handlar alltså om en ökning med knappt 1 procentenhet om året. Malmö högskola har den högsta andelen kvinnor bland professorerna, 38 procent. För GU är siffran 27 procent. Men skillnaderna mellan fakulteterna är

stora: från 11 procent på IT-fakulteten till 43 procent på Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Det finns även tecken på att trenden är på att brytas. Inom exempelvis Humanistiska fakulteten anställdes inga nya kvinnliga professorer under 2011. Nu ska fakulteterna komma in med egna rekryteringsmål för perioden 2012-2015.

CITATET

»... alla som inte direkt missköter sig tenderar att förr eller senare bli befordrade. Enligt min mening är detta möjligen god personalvård, men knappast kvalitetsdrivande i en konkurrensutsatt verksamhet.«

P-O Rehnquist, före detta förvaltningschef, på sin blogg, publicerat den 10 december. Han kommenterar Excellensutredningens slutsatser. <http://peosblogg.wordpress.com/>

Ny kartläggning av administration

► **Hur mycket administration** utförs egentligen av lärare och forskare?

Det är det ingen som vet. Nu har Hans Abenius, som är utbildningsledare för forskarutbildningen på Samhällsvetenskapliga fakulteten, fått i uppdrag att ge en samlad bild av den totala administrativa verksamheten.

En ambition med utredningen är att säkerställa att den nya administrativa verksamheten inte leder till ökad arbetsbelastning för lärare och forskare, utan snarare tvärtom. En förstudie ska vara klar i slutet av året och hela utredningen ska vara avslutad senast den 30 juni 2013.

Förnyad medarbetarportal

► **Har du svårt för** att hitta det du behöver på webben? Det ska det nu bli ändring på. I början av december lanseras den nya medarbetarportalen, en samlad plats för interninformation på GU.

Under hösten har informationsenheten arbetat med att målgruppsanpassa informationen på webben. Det innebär att "Din sida" och övrig intern information på www.gu.se kommer att flyttas till den nya Medarbetarportalen och struktureras utifrån medarbetarnas behov av service och tjänster istället för organisatorisk hemvist.

Portalen kommer att vara öppen för alla, men precis som idag kommer det att krävas inloggning för att få tillgång till tekniska system och vissa låsta sidor.

För frågor, kontakta projektledare Malin Carlgren: Malin.carlgren@gu.se.

Sök vistelsestipendier i Jonsered

► **Tillsammans med** Partille kommun erbjuds vistelsestipendier med boende i Villa Martinson vid Jonsered herrgård. Stipendierna är tänkta för forskare, doktorander samt författare och publicister som söker arbetsro i en inspirerande miljö.

Stipendierna omfattar en till tre månaders vistelse i Jonsered, ett historiskt brukssamhälle i Partille kommun. Stipendiaterna får fritt boende och en mindre summa för merkostnader.

Läs mer om stipendierna här på Partille kommuns webbplats: www.partille.se/jonseredsstiftelsen.

Ulla Sättereie, prefekt på JMG.

Ny modell slår hårt mot JMG

Hyresnotan för JMG skjuter i höjden i och med att institutionen får betala både sina egna undervisningslokaler och gemensamma. Det är oacceptabelt, menar Ulla Sättereie.

ENLIGT FAKULTETENS modell för lokalsubventionering har institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) fakultetens näst högsta lokalkostnad per anställd: 145 000 kronor. Det ligger skyhögt över fakultetens snitt på 96 000 kronor.

Men så kan man inte räkna, menar prefekt Ulla Sättereie.

– Sett till kvadratmeterpriset har vi inte dyrare lokaler. Då ligger vi på 1 713 kronor medan exempelvis statsvetarna har 2 000 kronor. Men när man räknar våra stora datasalar som personalytor, då blir det en helt annan hyra.

PROBLEMET, SOM Ulla Sättereie ser det, uppstår genom att utgångspunkten för beräkningarna bygger på ”kvadratmeter per anställd”, och att i JMG:s fall räknas institutionens egna

undervisningslokaler in i detta, medan det för andra institutioner bara ingår kontor och institutionsgemensamma ytor som korridorer, lunchrum och liknande.

– Det gör att vi får 85 kvadratmeter per anställd, medan institutioner där de anställda har motsvarande utrymmen som oss ligger på 41–45 kvadratmeter per anställd.

Dessutom beräknas även kostnaden för de fakultetsgemensamma undervisningslokalerna utifrån samma kvadratmeter per anställd.

– Det gör att vi får betala undervisningslokalerna flera gånger om. Först betalar vi våra egna undervisningslokaler, sedan debiteras vi en proportionerligt högre kostnad för de gemensamma – som vi inte använder i lika hög utsträckning som andra

institutioner eftersom en stor del av vår undervisning bedrivs i våra egna lokaler.

ULLA SÄTEREIE är positiv till en modell som synliggör kostnader men tycker att universitetet och fakulteterna måste ta sitt ansvar för att alla institutioner ska kunna verka under likvärdiga villkor.

– Ingen institution har själv valt i vilket hus de ska bedriva sin verksamhet. Vi arbetar inte på en marknad där vi kan välja att flytta till billigare lokaler utanför stan för att pressa kostnaderna.

– Det enda jag som prefekt kan göra är att förtäta kontorsutnyttjandet och det har vi på JMG redan gjort. Hos oss får ingen som har mindre än halvtid eget rum och doktorander i början av sin utbildning får dela rum. Vi kan inte förtäta mer.

OM REFORMEN genomförs fullt ut blir det svårt att fortsätta bedriva verksamheten, befarar Ulla Sättereie.

– Då körs vår ekonomi i botten på ett par år. Och det kan väl ändå inte vara så det var tänkt?

Trots att fakulteten täcker en större del av hyresökningen hoppas hon att ledningen inser problemet.

– Fakulteten kan välja hur man fördelar gemensamma ytor. Vi får ta en smäll 2013 som inte känns ok, men vi utgår ifrån att fakulteten gör om systemet nästa år.

ALLAN ERIKSSON

HUR MYCKET LÄGGER GU PÅ HYROR?

Drygt 600 miljoner kronor under 2011, enligt siffror från Högskoleverket. Hyreskostnaden motsvarar 11,9 procent av omsättningen. Göteborgs universitet ligger nära det nationella snittet på 13 procent. Fördelat på kvadratmeter och år är kostnaden lite drygt 1 500 kronor. Det finns ganska stora skillnader inom GU, högst lokalkostnad har vissa laboratorietunga verksamheter på Medicinareberget.

Globala studier säger upp korridorer

En bra modell på pappret. Men knappast för institutionen för globala studier som sitter i ett hus som de själva inte valt.

- **MODELLEN HADE** fyllt en funktion om vi på institutionen hade kunnat påverka localsituationen fullt ut, säger Stina Sundling Wingfors, prefekt på institutionen för globala studier. Men det kan vi ju inte.

1995 flyttade institutionen för globala studier in i huvudbyggnaden, Annedalsseminariet, som är ett gammalt barnbördshus. Enligt den nya modellen får varje hus ta sina egna kostnader, det innebär hela lokalytan. Även så kallade kommunikationsytor, alltså långa korridorer.

Men i grund och botten är hon positiv till förändringen.

- Jag tycker det är bra att det nu blir synligt vilka hyreskostnader som respektive institution har. Detta kan ligga till grund för analyser på GU:s samtliga nivåer om vilka rimliga för-

ändringar som bör genomföras.

Men problemet är att det får orimliga konsekvenser, påpekar Stina Sundling Wingfors som jämför med institutionen för socialt arbete, en snarlik institution storleksmässigt. Men localsituationen är helt annorlunda. För globala studier blir lokal-kostnaden nästa år nästan 15 miljoner kronor, för socialt arbete hamnar den på 7,6 miljoner kronor.

Om institutionen på sikt får ta hela hyresökningen får det allvarliga konsekvenser för både utbildning och forskning, eftersom en stor andel av anslaget måste gå till att betala hyror.

- I förlängningen innebär det att en student i socialt arbete får fler lärarledda timmar än en student i globala studier, säger Stina Sundling Wingfors. På samma sätt behöver en forskare hos oss dra in betydligt mer forskningspengar.

OH-PÅSLAGET FÖR forskning höjs nästa år från 70 procent till 85 pro-

Stina Sundling Wingfors

FOTO: HELENA SVENSSON

cent. Den rekommendation som Stina Sundling Wingfors fått är att försöka krympa lokalerna.

- Det ska vi nu också göra, jag säger upp två korridorer från årsskiftet. Men jag kan med befintliga lokaler och den mängd anställda jag har aldrig förtäta så mycket att kostnaderna blir rimliga.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

har beslutat att kompensera institutionen för ökade hyreskostnader med 75 procent.

- Men vad som händer därefter är osäkert. Det är sagt att kompensationen är tillfällig. Men varför alls tala om kompensation? För vad? För att vi har haft otur att bli placerade i dyra lokaler?

ALLAN ERIKSSON

Det ska inte bli dyrare

- Tanken är inte att slå undan fötterna för institutionerna utan de ska gå skadelösa ur det här, säger fastighetschef Per Sundqvist om hyresmodellen som införs fullt ut från och med 2013.

TIDIGARE HAR DET funnits olika system på GU för att debitera hyror och varje fakultet har gjort på lite olika sätt. Nu är det samma modell överallt. Det är en konsekvens av omorganiseringen och "GU förnyas", där syftet är att institutionerna ska få större ansvar för sin verksamhet.

- Nu gör vi som de flesta andra universitet och högskolor. Det är snarare så att GU har varit lite unikt i det här avseendet, säger Per Sundqvist.

Den så kallade hyrehusmodellen är inte ny, menar han.

- Det är egentligen ett nollsummespel, det är samma pengar som tidigare. Vi debiterar marknadsmässig hyra av institutionerna istället för att tidigare lägga ut kostnaden på fakulteten.

DEN VERKLIGA HYRAN baseras på den faktiska hyra som gäller för respektive hyresavtal. Dessutom ingår till exempel elförbrukning, lokalvård och säkerhet i hyran.

Fastighetens gemensamma ytor betalas som tidigare i proportion till den egna institutionsytan. Några

Lars Nilsson

institutioner får en högre hyreskostnad medan andra får en lägre beroende på att fakulteternas internhyra debiteras på olika sätt.

Att det kan bli en del önskad effekt är något man får räkna med,

särskilt under ett övergångsskede, menar ekonomidirektör Lars Nilsson.

- Vi har uppmanat fakulteterna att beakta detta så att det blir rätt och rimligt i slutändan. Det tar tid innan modellen sätter sig. Men de totala hyreskostnaderna ökar inte bara för att GU tillämpar en annan modell.

TANKEN ÄR ATT modellen ska vara en morot för institutioner som vill göra sig av med lokaler, vilket flera gjort.

- Fördelen är att det blir transparent och institutionerna ser den verkliga hyreskostnaden. Om ytorna minskas får de mer pengar över till forskning och utbildning. Om de däremot väljer att bygga nytt eller renovera får de bekosta det själva eller skaffa fram mer resurser, säger Per Sundqvist.

Tomma lokaler lämnas över till fastighetsenheten som i sin tur kan hyra ut dem eller säga upp kontrakten när avtalstiden löpt ut.

En total översyn ska göras

Samhällsvetenskapliga fakulteten skjuter till närmare 5 miljoner för att dämpa effekterna av att vissa drabbas. I vår ska fakulteten göra en total översyn av modellen.

ÄVEN OM DET finns en del problem är den nya modellen i grunden bra, påpekar dekan Birger Simonson.

- I den tidigare modellen fanns det en risk att var och en bevakade sina ytor. Tanken är att prefekter ska kunna göra prioriteringar av sina kostnader, i den bedömningen ingår lokaler. De har nu möjlighet att lämna ifrån sig lokaler som de inte behöver, och därmed få pengar över. Det betyder att vi får ett mer rörligt lokalutnyttjande och det är bra, inte minst för institutionerna på Haga, där det är väldigt trångbott. Att prefekter nu kan säga upp lokaler får inte heller leda till en trångboddhet som leder till ohälsa.

Men han tycker att modellen har fått en del olyckliga konsekvenser, inte minst för institutionen för globala studier som inte har anpassade lokaler.

- Den nya modellen kom lite plötsligt och vi var tvungna att göra något direkt. Det blir alltid en massa svårigheter i en övergångsperiod. Men vi följer utvecklingen noga, så att det inte leder till några arbetsmiljöproblem. Därför ska vi nu i vår göra en total översyn.

Fakultetsekonomen Jan Ohlsson

framhåller att fakulteten inte kan göra så mycket åt själva modellen men fakulteten har i år tagit 5 miljoner av sitt sparkapital för att subventionera hyreshöjningarna.

- Men det har vi inte råd att göra ett år till. Om fakulteten ska fortsätta subventionera institutioner måste en omprioritering i budgeten göras, säger Jan Ohlsson.

FÖR NÄSTA ÅR landar fakultetens totala hyresnota på 67 miljoner kronor. Jan Ohlsson ser en risk att modellen leder till ett mer själviskt beteende, där var och en mer ser om sitt eget hus än värnar om det gemensamma.

- Om vi till exempel ska rusta upp våra innegårdar på campus Haga då kan några institutioner protestera för att det blir för dyrt. Jag tycker det hade varit en bättre att dela på de totala ombyggnadskostnaderna solidariskt och se helheten för verksamheten.

Det finns även planer på att bygga upp en tillfällig hyrespool, som institutioner kan lämna över tomma lokaler till och därmed slippa kostnaden.

- Tanken med poolen är att institutionerna ska våga släppa lokaler de inte behöver för tillfället och ändå ha tillgång till lokaler från poolen när man eventuellt senare behöver expandera. Under uppsägningstiden betalas hyran av fakulteten, säger Birger Simonson.

ILLUSTRATION: ANDERS EUREN

Forska om Göteborg!

Förutsättningslös forskning om Göteborg idag, igår och imorgon, låter det intressant?

I så fall kan du vara en av de forskare som får medverka i ett alldeles särskilt firande av Göteborgs 400-årsjubileum - nämligen genom att bedriva forskning som relaterar till staden.

LÄGG NAMNET *Kunskap Göteborg* på minnet. För det är dit du ska vända dig om du vill forska om Göteborg och därmed medverka i stadens 400-årsfirande år 2021.

– Tanken är att den forskare som vill studera Göteborg inte ska behöva söka medel hos olika bidragsgivare. Istället ska han eller hon kunna vända sig till oss så gör vår vetenskapliga kommitté en bedömning av ansökan; håller den måttet tar vi kontakt med lämpliga finansierare.

Det berättar Lotta Vahlne Westerhäll, professor i offentlig rätt och socialrätt, men också ordförande i Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond, som tagit initiativ till *Kunskap Göteborg*.

Historien är nämligen inte oföränderlig utan behöver skrivas om av varje ny generation, påpekar Martin Fritz, professor i ekonomisk historia och även han ledamot av Ahrenbergs fond.

– Göteborg behöver beskrivas utifrån dagens frågor. De projekt

som kan komma i fråga kan därför exempelvis handla om handelns utveckling, segregationen eller kanske om sjörätt.

– **MAN KAN OCKSÅ** forska om musikindustrin, ohälsotal eller om idrotts- och föreningslivet, föreslår Lotta Vahlne Westerhäll. Men det finns säkert unga forskare som kommer på helt andra idéer än våra.

För *Kunskap Göteborg* har visserligen tagit fram en lista på projekt inom sju områden med 79 olika delprojekt som skulle kunna studeras.

– Men det är bara förslag. De unga forskare, också doktorander, vi söker kanske har väldigt annorlunda eller oväntade idéer. Vi välkomnar dessa.

KUNSKAP GÖTEBORG hoppas få fram ett stort antal projekt. Varje projekt är tänkt att vara treårigt och kosta cirka 1 miljon kronor. Det totala beloppet, inklusive kostnader för publicering, beräknas till cirka 110 miljoner. Hälften av summan hoppas man få in från stadens stiftelser. Redan har löften om cirka 30 miljoner kronor kommit in.

– Vi förväntar oss att kommunen ställer upp med ungefär samma summa som stiftelserna, vilket innebär ett av många

exempel på hur privata initiativ och Göteborgs Stad samarbetar för en god sak, förklarar Martin Fritz. Det är ju det som kallas Göteborgsandan och vi har på senare tid fått exempel på att det kan uppfattas negativt också; Göteborgsandan är därför ytterligare ett möjligt intressant forskningsprojekt.

Kunskap Göteborg är också mycket angeläget om att alla resultat från forskningen verkligen kommer både gamla och nya göteborgare till del.

– Publikationerna ska därför vara i bästa mening populärvetenskapliga, påpekar Lotta Vahlne Westerhäll. Kanske kommer vi så småningom att ta fram ett större verk, som bygger på resultaten från olika forskningsprojekt, eller kanske en Göteborgshistorik för barn. Men hur publiceringen ska ske är tills vidare öppet och beror på vilken typ av forskning vi får in.

EN VETENSKAPLIG kommitté med representanter från olika vetenskapsområden ska tillsättas för att bedöma ansökningarna.

Göteborgs universitet kommer dessutom att ställa upp med ett kansli. Ett förslag är att detta till viss del samordnas med programkommittén på Jonsereds herrgård.

Martin Fritz

Lotta Vahlne Westerhäll

Kommer det här att bli lika stort som Jubileumsutställningen 1923?

– Då gavs ju både en mängd böcker om Göteborg ut och man ordnade en jätteutställning som bland annat ledde till att Botaniska trädgården, Liseberg, Naturhistoriska museet och Konstmuseet kom till, påpekar Martin Fritz. Vi kanske inte når lika långt denna gång, men intresset är jättestort, både hos GU:s och Chalmers ledningar, i kommunen och bland forskarna själva.

EVA LUNDGREN

KUNSKAP GÖTEBORG

Kunskap Göteborg är ett forsknings- och kommunikationsprojekt med syfte att stimulera ny forskning om Göteborg i samband med stadens 400-årsjubileum 2021. Projektet ska fungera som förmedlande länk mellan olika finansierare och består av representanter från Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål, Göteborgs universitet, Chalmers, Göteborgs kulturförvaltning samt

Göteborg & Co. Forskningen ska leda till ökad kunskap och förståelse av Göteborg hos allmänheten.

Kunskap Göteborg ska bestå av en vetenskaplig kommitté samt av en kontaktgrupp.

Är du intresserad av att komma i kontakt med Kunskap Göteborg, mejla Lotta Vahlne Westerhäll: lotta.westerhall@law.gu.se eller Martin Fritz: martin.fritz@econhist.gu.se.

Professor efter två års tvist

Per Månson, som förra året överklagade till Högskoleverket för att GU vägrade pröva hans befordran, har i höst blivit professor.

Det tog sammantaget två och ett halvt år.

– Jag är lättad att det är över. Det har varit en tuff tid, konstaterar han.

BAKGRUNDEN ÄR I korthet att sociolog Per Månson och jurist Susanne Fransson lämnade in en ansökan om att bli befordrad till professor enligt de gamla reglerna i högskoleförordningen som gällde fram till slutet av 2010. Men både Samhällsvetenskapliga fakulteten och rektor nekade dem rätten att bli bedömda av sakkunniga med motiveringen att de inte uppfyllde kraven för pedagogisk eller vetenskaplig skicklighet. Men Högskoleverkets överklagandenämnd slog enhälligt fast att befordran skulle ses som en "rättighet", och att det inte var fakultetens sak att pröva om den sökande

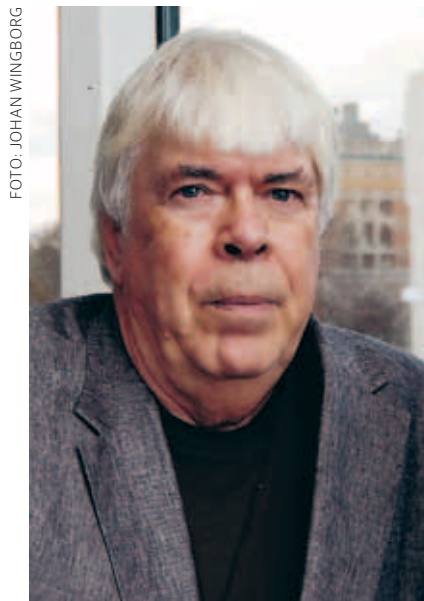

FOTO: JOHAN WINGBORG

– Man kan definitivt inte lita på att de som styr vet vad som gäller, säger Per Månson, nybliven professor i sociologi.

var behörig utan att det måste avgöras av sakkunniga. Därefter fick hela processen göras om och i Per Månsons fall utsågs sakkunniga som blev klara med sin granskning under sommaren 2012. De tre sakkunniga menade att Per Månson mer än väl uppfyllde kraven. Till slut, den 24 september, fattade prorektor beslutet att befordra honom till professor.

– DET TOG ABSURT lång tid, drygt två och ett halvt år. Hela processen slukade en massa energi. Jag var på vippen att ge upp men kände hela tiden att jag hade rätten på min sida. Det enda som jag fortfarande kan undra är varför det är så svårt för överordnade att be om ursäkt när det uppenbarligen blev fel i hanteringen av fallet. För mig är det självklart att be om ursäkt och försöka rätta till det om jag behandlat en student eller en doktorand felaktigt.

Per Månson beklagar att allt numera handlar om excellens.

– Det är ett orimligt krav. Det

borde handla om så mycket mer: om undervisning, att skriva böcker eller artiklar, att samverka med samhället och att skriva ansökningar. Men att inte ens bli bedömd efter 40 år på universitetet kändes nedvärderande. Vi har numera fått ett system där det bara är den senaste forskningen som räknas. En kollega till mig kallar det för skyltfönstervetenskap, forskning som glänser och blänker och jag håller med. Så länge det hamnar högt upp på publiceringslistor ser det bra ut. Vad innehållet är, verkar vara mindre viktigt.

Vilka lärdomar har du dragit?

– Man kan definitivt inte lita på att de som styr vet vad som gäller.

Susanne Fransson väntar fortfarande på att de sakkunniga, som inte är inom hennes forskningsområde, ska lämna sina utlåtanden.

ALLAN ERIKSSON

Triss i damer

En kommer från en institution, de andra två från förvaltningen: Stina Sundling Wingfors, Anna Lindholm och Marie Smedbro. Tillsammans med Jörgen Tholin, universitetsdirektör, och Peter Kim, chef för universitetsledningens kansli, ska de leda förvaltningen.

STINA SUNDLING WINGFORS blir områdeschef för verksamhetsstöd. Hon är 48 år, gift, har två barn och bor i Kungsladugård. Hon blev filosofie doktor i sociologi 2004. Sedan 2008 är hon prefekt på institutionen för globala studier och tidigare har hon framför allt jobbat med forskarutbildnings- och forskningsstöd på både fakultetsnivå och inom central förvaltning.

Hon är genuint intresserad av frågor kring verksamhetsstöd och anser sig vara väl lämpad för uppgiften.

– Jag har en sällsynt god kombination av erfarenheter från både administration och akademiskt ledarskap som gör att jag har goda förutsättningar att bidra positivt till utvecklingen.

Vad har du för förväntningar på jobbet?

– Det är en stor och inte helt okomplicerad utmaning. Behovet och efterfrågan av en tydlig ledning är omfattande och jag är i trygg förvisning om att vi tillsammans inom området kommer att lyckas med de utmaningar vi står inför – även om det kommer att ta lite tid.

Stina Sundling Wingfors säger att en av de viktigaste uppgifterna blir att utveckla ett verksamhetsstöd som är kvalificerat, effektivt och tydligt.

ANNA LINDHOLM, som idag är kanslichef på Sahlgrenska akademien, blir områdeschef för administrativt stöd. Hon är 43 år, särbo, har två barn, 17 och 21 år, och bor i Källtorp.

Tidigare var hon kanslichef på Samhällsvetenskapliga fakulteten och chef på rektors kansli. Hon är utbildad jurist vid Lunds universitet och började vid Göteborgs universitet 2003.

– Organiseringen av gemensamma förvaltningens administration befinner sig i en viktig implementeringsfas. Parallellt med denna införs det nya arbetssättet. Arbetet ska ske med lyhördhet inför universitetets olika behov och krav på ökat samarbete,

Stina Sundling Wingfors

Anna Lindholm

Marie Smedbro

chef på Sahlgrenska akademien. Det senaste halvåret har Marie varit avdelningschef på Serviceavdelningen och tf områdeschef för infrastrukturstöd.

– Jag har inte ånrat en dag att jag började jobba för universitetet och mitt nya uppdrag känns som

effektivisering och god servicenivå.

Som områdeschef ser hon som sin viktigaste inledande uppgift att kunna erbjuda en god stöd- och servicefunktion.

– Att implementera och utveckla det nya arbetssättet, bland annat genom fortsatt processutveckling, bedömer jag som nödvändigt för att lyckas.

MARIE SMEDBRO blir chef för området infrastrukturstöd. Hon är 48 år gammal, gift, har två barn på 18 och 15 år och bor i Mölndal. Hon är beteendevetare med inriktning på organisation och ledarskap. Tidigare jobbade hon på Astra Zeneca och för fyra år sedan blev hon utbildnings-

en naturlig fortsättning på det förändringsarbete som jag redan leder. Infrastrukturstödet uppgift är att ge service åt kärnverksamheten så att de kan koncentrera sig på sina huvuduppgifter: utbildning och forskning.

– De mål jag ser är gemensamma arbetssätt som ger likvärdig service åt studenter, medarbetare och övriga intressenter, en samlad och samordnad kompetens hos medarbetare med minskat personberoende och ökad tillgänglighet, stabilitet och ökad professionalisering. Samarbete, dialog och stolthet är viktiga hörnstenar i vårt arbete.

Den föreslagna månadslönen är 73 000 kronor.

De vet vad, när och hur du läser

De vet vilka anteckningar du för och var du har dina bokmärken. Läsarundersökningar behövs inte eftersom de redan ser exakt vad du gör.

Välkommen till e-böckernas nya sköna värld!

- JAG ÄR EN GLAD användare, men djup skeptiker, säger Mathias Klang, forskare i informatik. Han är en av allt fler bokslukare som ständigt går omkring med ett helt bibliotek på fickan, kallat Kindle; en liten läsplatta från det amerikanska företaget Amazon.

E-böcker är lätta att köpa och ladda hem, direkt från nätet. De går också att låna på bibliotek. Tillsammans med all annan text som finns på Internet har den moderna människan tillgång till hur mycket läsning som helst.

– För inte särskilt länge sedan hade de flesta bara en handfull böcker i sitt hem, berättar Mathias Klang. Dem läste man noga, om och om igen; vissa delar lärde man sig till och med utantill. Idag har vi texter överallt men bara begränsad tid att läsa. Det gör att en annorlunda läsare börjat ta form, en som blir alltmer otålig. För om en roman inte hunnit fångsla dig efter fem sidor väntar trehundra andra romaner i fickan ...

AMAZON ÄR världens största nätbutik, intresserad av att sälja. Men det är också ett företag som börjat få ett nytt förhållande till sina kunder, berättar Mathias Klang. Exempelvis skickar det rekommendationer på böcker som just du antas vara intresserad av.

– Nördarna äger! Om du enbart gillar historiska deckare som utspelar sig i Aten på 1700-

talet är det bara den typen av böcker Amazon kommer att föreslå.

Amazon vet också en hel del om dig: De vet var du börjar och slutar läsa, vad du bläddrar förbi och om du ger upp på sidan 37.

– Och om du markerar ett stycke kan du se att kanske sju andra personer också markerat det, förklarar Mathias Klang. Förr köpte man en bok och diskuterade sedan vad som var bra eller dåligt. Idag är det extremt tydligt vad andra läsare tycker och det påverkar förstås det egna läsandet.

Kanske kommer det till och med att gå så långt att Amazon börjar agera konsult åt författare, menar Mathias Klang. Eftersom företaget vet precis vad läsarna gillar, och att de exempelvis ofta slutar läsa på sidan 37, kan författarna få hjälp att specialanpassa sina texter efter läsarnas smak.

DET INNEBÄR mer tillrättalagda böcker, men också att förlagens tid är förbi.

– Förlag som ger ut böcker på små språk, som svenska, verkar tro att om de bara låter bli att sälja via Kindle så kommer allt att fortsätta som vanligt. Men sanningen är den motsatta: det som inte finns på Kindle – tja, det finns inte.

För har man väl skaffat en platta vill man fylla den, påpekar Mathias Klang.

– Jag har märkt att jag själv

gör otroligt många impulsköp till min Kindle med böcker jag aldrig kommer att hinna läsa. Å andra sidan köper jag nästan bara billiga böcker. Utbudet är så stort, varför köpa dyrt när det finns så mycket spännande under en hundring?

Böcker förresten, det man köper är egentligen tillgång till en datafil, påpekar Mathias Klang.

- DET STÅR I de licensvillkor som ingen orkar läsa att Amazon kan ta bort tillgången till boken. Det hände nyligen en kvinna i Norge vars konto hade kopplats till en annan person som använt det på ett dåligt sätt. Hon ansågs därmed inte värdig det bibliotek som hon ändå betalt för och alla hennes filer raderades!

Det problemet undviker den som rippar alla sina böcker, alltså tar bort det digitala kopierings-skyddet på bok-filen.

– Det är förstås inte tillåtet, men ju mer företagen irriterar kunderna, desto mer legitimerar de ett olagligt beteende. Och kunderna anser förstås att de har rätt att göra vad de vill med de varor de köpt.

Hur ska man då hitta i överflödet av texter? Den som kan peka ut vad som är värt att läsa kommer i framtiden att få en ännu viktigare roll än den författare eller journalist som producerat själva texten, menar Mathias Klang.

– Och det innebär en väldig chans för biblioteken! Våra bibliotek har ju en så otroligt demokratisk syn på litteratur! Visst kan de berätta vilka böcker som är riktigt bra, men motsat-

»Nördarna äger! Om du enbart gillar historiska deckare som utspelar sig i Aten på 1700-talet är det bara den typen av böcker Amazon kommer att föreslå.

”

sen, att säga vad som är dåligt, har de svårare för. Men i en värld som flödar över av texter kommer den uppgiften att bli alltmer betydelsefull, inte minst när det gäller att hjälpa skolorna att bestämma vad i allt detta utbud eleverna behöver läsa.

Kommer själva samhället att förändras av den digitala kulturen? Ja, bland annat menar Mathias Klang att det kommer att bli allt svårare att definiera olika identiteter, exempelvis vad det innebär att vara svensk.

– Strindberg kommer fortfarande att läsas men kanske i Japan lika gärna som i Sverige. Och jag kommer att känna ännu mindre gemenskap med renskötare i Norrland. Det kommer säkert också att uppstå motståndsrörelser, slow book-grupper, som verkar för bevarandet av boken som artefakt. Och vissa analoga böcker kommer nog att finnas kvar. För visst är det härligt att sitta med en riktigt vacker fotobok i knät, njuta av bilderna och känna pappret mellan fingrarna! ■

Läser du e-böcker?

Eftersom de är lättare att låna när och hur många som helst, och inte minst viktigt, enkla att söka i, blir e-böcker alltmer populära.

På UB finns numera närmare 300 000 titlar att välja bland.

OCH ALLTEFTERSOM efterfrågan ökar blir de fler. För fördelarna är många.

– E-böckerna finns alltid tillgängliga, ofta för flera låntagare samtidigt, förklarar Annica

Rydholm, universitetsbibliotekarie på Digitala tjänster. Lånetiden är i stort sett obegränsad vilket är viktigt inte minst för kurslitteratur. Köp, leverans och tillgängliggörande kan ske snabbt och i samma stund. Vi får inga lagringsbekymmer och inga transporter behövs.

– Alla e-böcker finns inlagda i vår katalog, Gunda, så de är enkla att hitta. Sökbarheten är ändå det vi upplever som mest revolutionerande. Vi satsar därför mycket på att erbjuda referensverk i elektroniskt format.

EN ANNAN FÖRDEL är att biblioteken enkelt kan ta fram statistik om e-böckerna och i detalj se hur mycket de används. Under 2011 var antalet nedladdningar av e-böcker och e-tidskrifter drygt två miljoner.

– Vi har inte samma problem som de kommunala biblioteken med kostnader för lån av svenska e-böcker, förklarar universitetsbibliotekarie Ulla Elmquist. Vi har valt ut ett begränsat antal titlar inom facklitteratur på svenska vilket gör att kostnaden inte blir så hög. Våra avtal för utländsk litteratur ser annorlunda ut. Dels betalar vi en summa för ämnespaket som vi sedan äger, dels lånar vi tillgång till e-böcker via vissa leverantörer. Sedan kan vi också köpa enstaka titlar, exempelvis kursböcker eller titlar som våra användare föreslår för inköp.

En särskild leverantör erbjuder ett stort antal titlar för så kallat användarstyrt förvärv. Det innebär att när användaren hittar en titel i katalogen betalar UB för lånet med en viss procent av priset och när boken lånats tre gånger köps den in automatiskt.

– Vi ser en stor utveckling för forskningen där man nu kan läsa äldre texter från 1600–1700-talen i fulltext, förklarar Annica Rydholm. Det gör att vi inte behöver slita på de äldre och känsliga tryckta samlingarna i samma utsträckning som förr.

NACKDELAR DÅ? Ja, dels är det svårt att läsa flera e-böcker parallellt.

– Förlagen kan också vara ovilliga att erbjuda den senaste upplagan i e-version och undantar dessutom ofta kursböcker i sina paket, påpekar Annica Rydholm. Varje leverantör har dessutom olika villkor för utskrift, kopiering, nedladdning och samtidiga användare, vilket kan vara svårt att informera om.

– Är man van vid tryckta böcker kan det också vara svårt att läsa på skärmen, påpekar Ulla Elmquist. En fysisk bok ger ju dessutom en helt annan upplevelse så vi tror inte att e-boken kommer att slå ut pappersboken.

Länk till UB:s e-böcker:
<http://www.ub.gu.se/sok/ebok/>

Göteborgs universitet som app för iPhone och Android

HITTA RÄTT BLAND personer, föreläsningssalar och institutioner. Få de senaste nyheterna om forskning och utbildning. Bli uppdaterad om vad som är på gång på universitetet. Detta kan du nu göra med GU:s nya app för iPhone och Android.

Den första versionen av appen är begränsad. Tanken är att den ska utvecklas och få en mängd nya funktioner till version två. Hjälp gärna till och tipsa om saker du vill se i appen till app@gu.se

Ladda ned appen på www.gu.se/app

Har du en barodeläsare installerad?

Då kan du ladda ner appen genom att scanna qr-koderna till höger!

iPhone

Android

Danmark slår Sverige i forskningstoppen

Fråga: Hur får vi fram forskning av högsta kvalitet i Sverige?

Svar: Gör som danskarna.

Så kan man sammanfatta den excellensutredning från Kungliga Vetenskapsakademien som nyligen presenterats.

DANMARK, Nederländerna och Schweiz är tre länder som på många sätt liknar Sverige. Men ändå är de annorlunda. De lyckas nämligen betydligt bättre när det gäller riktigt stark forskning som får stort bibliometriskt genomslag.

Vad det beror på är den fråga Excellensutredningen försöker ge svar på.

– En förklaring vi pekar på är att vi i Sverige organiserar forskningen kring projekt istället för kring basanslag, förklarar Mats Benner, utredningens huvudsekreterare. Lärosätena satsar på de projekt som går att finansiera, snarare än att göra tvärtom; att först bestämma vilka områden som är viktiga och sedan söka medel för dessa. De har alltså överlåtit åt finansierarna att kortsiktigt bestämma forskningsinriktning istället för att själva ta ett långsiktigt ansvar. Att också de fasta tjänsterna är så beroende av externa medel skapar onödigt följsamhet där man forskar på det som går att finansiera, snarare än att följa intressanta idéer.

I DANMARK ÄR ungefär 60 procent av all forskning internfinansierad och 40 procent finansierad av externa intressenter. I Sverige håller siffrorna på att bli de motsatta; närmare 60 procent av forskningen finansieras externt. I Nederländerna får 70 procent och i Schweiz hela 80 procent av forskningen interna anslag.

MER BASRESURSER till universitetet, men också större möjligheter att ta kontroll över sin verksam-

het, är Mats Benner's lösning på problemet.

– Men då måste universiteten också ta fullt ansvar när det gäller att rekrytera forskare och att säkra hög forskningskvalitet. Det innebär att de akademiska ledarna måste bli mindre av administratörer och mer av starka intellektuella pådrivare, med forskningserfarenhet av

kan inte utvecklas utan blir kortsiktig, modeinriktad, utan hänsyn till helheten.

I DANMARK har man mer basresurser men också mer centralstyrning, påpekar Staffan Edén.

– Det kanske är bättre att regeringen tydligt säger vad man vill istället för att, som i Sverige, låtsas som att universiteten är självständiga men sedan styra ändå. Det är ju regeringen som satsar på Life science i Stockholm och på en ESS-anläggning i Lund, så visst styr man.

Utredningen påpekar också

Annette Granéli

Staffan Edén

Mats Benner

»... de akademiska ledarna måste bli mindre av administratörer och mer av starka intellektuella pådrivare.«

MATS BENNER

högsta nivå, som kan ta tillvara universitetens unika roll som en plats för nyfikenhet och originella tankar.

Staffan Edén, vicerektor för forskning vid GU, håller med om att relationen mellan externa och interna anslag inte är sund.

– Eftersom externa medel kräver medfinansiering från lärosätet binds för varje anslag dessutom ytterligare resurser upp. Universitetet har till slut ingen styrkraft kvar. Forskningen

vikten av tydliga karriärvägar för att få unga begåvningar att satsa på forskning.

- IDAG ÄR DET Vetenskapsrådet och andra finansierare som bestämmer vilken forskning universitetet ska ha och vilka forskare som ska rekryteras, påpekar Annette Granéli, biofysiker vid GU samt vice ordförande för Sveriges unga akademi. Vetenskapsrådet finansierar de som redan är framgångsrika fors-

kare och gynnar på så sätt etablerade forskningsfält. Beroendet av extern finansiering gör att universiteten inte vågar ta risker och få nya forskningsinriktningar skapas. Istället borde lärosätena själva välja ut de forskare man tror på och ge dem ordentliga förutsättningar att lyckas.

REKRYTERINGSTJÄNSTER vore ett sätt att knyta duktiga forskare till sig. Det innebär att universiteten väljer ut framstående postdoktorer och ger dem biträdande lektorstjänster som sedan kan bli lektorat.

– Universiteten måste göra aktiva och tydliga rekryteringar, baserade på höga kvalitetskrav. Och utlysningarna måste vara öppna och transparenta så att vi kan få in folk utifrån. På så sätt får vi bättre kvalitet i forskningen och också större jämställdhet, menar Annette Granéli.

Införandet av rekryteringstjänster är på gång vid Göteborgs universitet; beslut väntas tidigt nästa år.

EVA LUNDRÉN

EXCELLENSUTREDNINGEN

Målet för den nyligen publicerade utredningen var att svara på varför svensk forskning tappar internationell konkurrenskraft på nivån "genombrottsforskning". Danmark, Nederländerna och Schweiz ligger 35-40 procent över världsgenomsnittet, Sverige cirka 15 procent över snittet. Gunnar Öquist, tidigare ständig sekreterare i Kungliga vetenskapsakademien, är ordförande i utredningen och Mats Benner, professor vid forskningspolitiska institutet i Lund, är huvudsekreterare. Beställare är Kungliga Vetenskapsakademien och finansier Wallenbergstiftelsen.

På engelska och på Facebook

GU Journalen

har en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se.

7378

så många bilder finns nu i GU:s bildbank.

Gå till www.gu.se/bild.

Sahlgrenska akademien tveksam till nya anställningar

Ökad trygghet för unga forskare kommer att göra Göteborgs universitet mer attraktivt. Det är en tanke bakom den nya meriteringstjänst som styrelsen väntas fatta beslut om i februari.

Men innan dess gäller det att övertyga Sahlgrenska akademien.

I JUNI ÄNDRADE regeringen i högskoleförordningen så att lärosätena ska få rätt att införa en tidsbegränsad meriteringsanställning för lärare. Det innebär att universiteten kan inrätta ett så kallat tenure track-system. Den som anställs som biträdande lektor erbjuds en tydligare karriärväg där det på förhand är tydligt vad lärosätet förväntar sig: först får han eller hon en fyraårig biträdande lektorstjänst, för att sedan, om forskaren uppfyller de mål som satts, ha rätt att provas för en tillsvidareanställning.

– Det ger större trygghet och ökad tydlighet för unga forskare och gör dessutom Göteborgs universitet mer attraktivt, menar prorektor Helena Lindholm Schulz.

MARTIN SELANDER, ordförande i Saco-S-rådet vid GU, är positiv till förslaget, men kritisk till regeringen.

– Vi ställer oss helt bakom GU. Men egentligen menar vi att det hade varit bättre med ett kollektivavtal. Och formuleringen i förordningen är tyvärr så allmänt hållen att den går att missbruka. Vissa lärosäten kommer, efter vad vi hört, istället införa fyraåriga forskarassistenttjänster, utan rätt att provas för vidare anställning. För dem innebär det ytterligare fyra otrygga år.

Beslutet om ett tenure track-system skulle ha fattats nu i december. Men Sahlgrenska akademien har satt sig emot.

– När vi nyligen utlyste fyra tjänster fick vi drygt hundra sökande, påpekar Olle Larkö, dekan på Sahlgrenska akademien. Och vi behöver få in internationellt folk, något som också forskningsutredningen RED

FOTO: JOHAN WINGBORG

Dekan Olle Larkö menar att det är viktigt med konkurrens och är därför skeptisk till förslaget om nya meriteringstjänster.

io visade. Vi gillar inte automatiska befordringar utan tycker att man ska söka i konkurrens. Våra anställningar är heller inte så otrygga, det är inte säkert att det är bättre att exempelvis jobba på SAS.

MEN HELENA LINDHOLM SCHULZ menar att ett tenure track just gör universitetet mer attraktivt i internationell konkurrens.

– Vi tror att meriteringstjänsterna kommer att göra oss mer attraktiva, både nationellt och internationellt, och att fler forskare kommer att söka sig hit. Självklart måste vi ha en extern rekrytering. Men det är också viktigt att behålla våra egna duktiga forskare.

Olle Larkö ifrågasätter även vikten av att hela universitetet har samma modell.

– Det är möjligt att man har andra behov på andra fakulteter, vi har ju alltid sjukhuset att ta hänsyn till. Och levertransplantatörer och historiker konkurrerar inte på samma sätt.

Men vid styrelsens nästa möte, den 18 februari, väntar sig Helena Lindholm Schulz att beslutet tas.

– Vi har inte för avsikt att dra tillbaka eller ändra förslaget men däremot försöka förankra det bättre. Kanske har vi varit otydliga när det gäller att förklara hur det är tänkt.

EVA LUNDGREN

NY MERITERINGS-ANSTÄLLNING

Regeringen beslöt den 28 juni att förändra högskoleförordningen så att det blir möjligt för lärosätena att införa en tidsbegränsad meriteringsanställning för lärare. Den kan också förlängas ett par år på grund av föräldradledighet, sjukdom eller liknande. Anställningen måste tillträdas senast sju år efter doktorsexamen.

Goda tider för genusfors

De tre sista dagarna i november ordnades för första gången på sju år en nationell konferens om genusforskning, G12, i Göteborg. GU Journalen tog tillfället i akt och frågade Kerstin Alnebratt om tillståndet för ämnet 2012.

RUNT 200 FORSKARE från hela Sverige hade valt att resa till Göteborg och Wallenbergs konferenscentrum för att under tre dagar och två kvällar diskutera den svenska genusforskningens villkor och utmaningar. Förutom paperpresentationer innehöll programmet även seminarier om mentorskap, tvärvetenskap och oron för hur marknadens ideal i allt större utsträckning påverkar universiteten. Bland talarna märktes den brittiska sociologen Vron Ware, som talade om föreställningar om "soldaten" och hur dessa används och påverkar den politiska och sociala ordningen i England, inte minst i relation till krigerna i Irak och Afghanistan. I föreläsningen uppehöll sig Ware vid hur frågor om genus och ras kan användas för att förstå vad som krävs för att engagera och upprätthålla ett land i krig.

ARRANGÖRER AV KONFERENSEN var Sveriges genusforskarförbund och Nationella sekretariatet för genusforskning, där Kerstin Alnebratt är föreståndare.

Den förra nationella konferensen för genusforskning hölls 2005. Hur kommer det sig att den återuppstod just i år?

– Under de tre år jag jobbat här och rest runt och talat med forskare är just en nationell konferens något många sagt att de önskat sig. De tidigare konferenserna, i början på 2000-talet, var mycket uppskattade och först nu hade vi äntligen tid och möjlighet att återuppta dem igen.

Vad fyller en sådan här konferens för funktion?

– Eftersom genus är ett sådant brett forskningsfält, som finns i en massa olika ämnen med egna ämneskonferenser, behövs det en arena för att hålla sig à jour med allt som händer. Att få en state-of-the-art presenterad, som ger möjlighet till såväl empiriska som teoretiska och metodologiska jämförelser.

I regeringens nya forskningsproposition, Forskning och innovation, nämns inte ordet genus en enda gång, vilket oroar Anna Wahl i Vetenskapsrådets expertgrupp för genus. Tror du att detta kommer att påverka genusforskningens anslag negativt?

– Nja, anledningen att ordet inte nämns tror jag mer är en följd av att man numera skriver forskningspropositionerna på ett annat sätt än förr. Det finns många forskningsområden som inte nämns, vilket är en följd av att regeringen säger sig inte vilja

Under panelsamtalet *Möten över gränser* diskuterades om de olika disciplinerna håller på att lösas upp och vad det innebär för genusvetenskap.

Föreläsare: Anette Hellman, universitetslektor i pedagogik, Birgitta Jordansson, universitetslektor i arbetsvetenskap, Alexander Styhre, professor i företagsekonomi och Ulla M Holm, professor emerita i genusvetenskap. **Moderator:** Kerstin Alnebratt, föreståndare för Nationella sekretariatet för genusforskning.

forskning

»Discipliner överskrids hela tiden, världen förändras och då uppstår nya frågeställningar som kräver samverkan över gränser.«

KERSTIN ALNEBRATT

”

styra forskningens inriktning. Samtidigt är man väldigt explicit inom det man kallar strategisk forskning. I många av dessa områden pågår genusforskning, men mycket mer skulle kunna göras för att fördjupa kunskapen om hur kön spelar roll.

På ett av panelsamtalen under konferensen, Möten över gränser, diskuterades huruvida vi är på väg mot en upplösning av disciplinerna. Hur skulle det i så fall påverka genusvetenskapen?

– Discipliner överskrids hela tiden, världen förändras och då uppstår nya frågeställningar som kräver samverkan över gränser. Den akademiska kartan ritas ständigt om. Genusforskningen startade som tvärvetenskapliga samarbeten, där forskare från olika discipliner som intresserade sig för frågor om kön möttes för att utveckla metoder och teorier. Så småningom institutionaliserades delar av verksamheten, inte minst för att det fanns ett stort tryck från studenter på kurser inom området. När universiteten organiserar om sig och storinstitutioner bildas, skapas nya möjligheter till samverkan, men det kan också leda till att vissa ämnen försvinner. För genusforskningen, som alltid har jobbat över ämnesgränser, så passar det ganska bra.

Kan det vara så att genusvetenskapen, med sin tvärvetenskapliga grund, ligger i tiden?

– Ja. Många av de utmaningar som mänskligheten står inför kräver tvärvetenskapliga angreppssätt. Genusforskningens fokus på maktordningar – där kön, klass, etnicitet och sexualitet är i centrum – kommer att vara avgörande. Det gäller till exempel hälso-, miljö- och demokratifrågor. Inte minst efter alla samtal och seminarier jag haft nu under konferensen är det tydligt hur viktigt forskningsområdet faktiskt är just nu. Det beror dels på tidigare forskningspolitiska satsningar, men framför allt på forskarnas förmåga att, över gamla ämnesgränser, utveckla området och ställa frågor av avgörande betydelse.

Du som har överblick – inom vilket område tycker du den mest spännande genusforskningen sker i dag?

– Det mest spännande är att den går i så

många olika riktningar! Under 2000-talet har ju genusforskningen hela tiden vuxit. Om man söker till exempel på vår databas Gena (svenska genusavhandlingar från och med 1960, reds.anm), kan man se en explosion de senaste åren. Sedan tycker jag att klimatfrågan är intressant ur ett genusperspektiv. Med tanke på hur olika män och kvinnor både påverkar och påverkas av klimatförändringen borde mycket mer göras på det området. Det gäller inte minst i ett globalt perspektiv, där naturligtvis andra maktrelationer, som klass, spelar stor roll. Ett annat område som jag gärna skulle se ännu mer forskning inom är arbetsmarknaden. Det ämnet har inte varit så stort inom genusforskningen på senare år, men med tanke på de stora förändringar som sker där just nu märker jag ett ökande intresse.

TEXT: KARIN JACOBSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

SEKRETARIATET

Nationella sekretariatet för genusforskning har som uppdrag att:

- förbättra villkoren för genusforskning av hög internationell klass
- synliggöra svensk genusforskning och bidra till samverkan med omvärlden
- underlätta internationalisering av svensk genusforskning

Detta sker genom informationsspridning (till exempel på webbplatsen genus.se), utredningsarbete samt anordnande av konferenser och seminarier. Sedan oktober samordnas även Nikk, Nordisk Institut för kunnskap om kjønn, från sekretariatet. Dess uppgift är att samla in och förmedla nationell forskning, politik och praktik på jämställdhetsområdet i ett nordiskt perspektiv. Tillsammans med Sveriges kommuner och landsting, Vinnova och ESF-tema likabehandling driver sekretariatet också portalen jamstall.nu.

VINNARNA I SCIENCE SLAM

FOTO: JOHAN WINGBORG

AMRISH PATEL OCH ROBIN BIDDULPH fick högst poäng av publiken och vann därmed Science Slam under Global Week. Fast vinnare var egentligen alla: allmänheten som fick ta del av korta och intressanta föredrag.

Den som tog hem segern första dagen var Amrish Patel som höll ett föredrag med titeln: *Social Norms and Beliefs*.

– Jag är glad för att det jag berättade var begripligt och underhållande, säger Amrish Patel. Mitt ämne, spelteori, är väldigt teoretiskt och matematiskt så utmaningen var att försöka göra det så konkret som möjligt.

Dagen efter vann Robin Biddulph med sitt föredrag, *Mass Tourism in Impoverished Landscapes*.

Bäst i Sverige på att presentera forskning

FINALEN i Forskar Grand Prix vanns av Marie Dacke, forskare i sinnesbiologi vid Lunds universitet. Hennes föredrag om dyngbaggen charmade jury och publik.

– Bajs går alltid hem, kommenterade Patrik Hadenius, jurymedlem och chefredaktör för bland annat *Forskning & Framsteg*.

Igor Zoric från Chalmers var Göteborgs representant i finalen. Läs mer på forskargrandprix.se/.

Tror på konstens helande kraft

Förändra världen! skulle kunna vara hans motto. Föd världen! är ett annat sätt att säga samma sak. För Mick Wilson, nybliven prefekt vid nystartade Akademin Valand, menar att konsten återigen måste ge näring åt våra liv.

HAN HAR JUST rusat iväg från 30-årsfirandet av fotoutbildningarna vid Göteborgs universitet och tar emot i det lilla rum på Valand som han delar med två kollegor, Mats Olson och Christina Dege; det finns inte mycket mer där än några bord, stolar och tre laptopar.

Men Mick Wilson är full av entusiasm; inför sitt nya arbete som prefekt vid Akademin Valand, över sin lilla lägenhet i tjugiga Haga samt över Göteborg och Sverige i största allmänhet.

– Stadsplaneringen och mixen av byggnader i Göteborg är fascinerande. Och att gatorna är så livliga måste vara ovanligt för en mindre stad i Nordeuropa! Överallt är människor så generösa och välkomnande! Det enda som oroar mig är vädret. Det påminner visserligen om västra Irland men att så mycket regn ens är möjligt visste jag faktiskt inte.

HAN HÅLLER JUST på att gå igenom budgeten och är nog en av få medarbetare vid Göteborgs universitet som kan prata om Agresso och samtidigt le lyckligt.

– Det fungerar ju! Datorerna hänger inte upp sig, systemen är användarvänliga och jag har tillgång till all världens senaste kritiska litteratur! Jag hoppas att jag aldrig blir så självbelåten att jag ser den här typen av förmåner som något självklart.

I Göteborg finns en respekt för det mänskliga som visserligen innebär att man konkurrerar om resurser men inte på ett

destruktivt sätt, menar Mick Wilson.

– Jag jämför med Irland där konstutbildningarna är svårt underfinansierade och helt enkelt inte ses som särskilt viktiga. Kortsiktig ekonomism och allmänt managementtänkande har där undergrävt förmågan att hitta en balans mellan frågor som rör enskilda personer och de som handlar om organisationen.

HAN ÄR REDAN ganska hemmastadd i sin nya stad.

– Om jag inte hade flyttat nu, när jag är i 40-årsåldern, hade jag nog aldrig gjort det. Men det som först var ett jättestort beslut är nu rena vardagen. Vem vet, jag kanske får smak för att flytta och vips hamnar i Brasilien eller Korea? Fast min partner Farishi kommer hit tidigt nästa år, så jag antar att det betyder att vi rotar oss här.

Mick Wilson är uppvuxen i Dublins arbetarkvarter. Hans far var omväxlande chaufför och vaktmästare. Men konstintresserad blev han redan i 10–11-årsåldern.

– Mitt klassrum i lilla Christian Brothers School skulle renoveras så vi fick undervisning i biblioteket istället. Jag hamnade längst bak, intill konstböckerna. Och där, i denna lilla konservativa katolska skola, fanns böcker om Egon Schiele och om art nouveau. Det var första gången jag förstod att det finns ett alternativ till den förtryckande normalitet jag var van vid.

Mick Wilson läste matematik i två år vid anrika Trinity College, men fortsatte sedan med skulptur, konsthistoria, datavetenskap

och doktorerade så småningom vid National College of Art & Design.

- DET VAR UNDER min grundutbildning som jag kom i kontakt med Foucault, Derrida, Lacan, Althusser, Ricouer och Bourdieu, kritisk teori, kulturstudier och genusvetenskap. Det var konstskolorna som uppmuntrade till allvarligt kritiskt intellektuellt arbete, snarare än vanliga humanistiska fakulteter.

Att studera på universitet innebär att följa en dubbel läroplan, menar Mick Wilson. Dels den öppna, där det är tydligt vilka ämnen som ska läsas.

- MEN I DEN engelskspråkiga världen finns också en dold läroplan som handlar om att formas till en normativt professionell eller borgerlig tillvaro. Mina studier gav mig därför både nya förmågor och oförmågor: jag fick förstås en massa ämneskunskaper men kopplades samtidigt i viss mån bort från mitt ursprung. Det finns flera frågor kring detta som intresserar mig: Varför vet exempelvis vissa 18-åringar att de ska bli arkitekter eller regissörer, att de vill ta på sig ett intellektuellt eller konstnärligt ledarskap, medan andra inte ens kan föreställa sig det? Och hur skapar man en högre utbildning, öppen för alla, som inte innebär att studenterna kapar banden till sina olika sociala bakgrunder? Studenterna måste anpassa sig till universiteten men universiteten måste också lära sig ta emot olika sorters människor, annars kan de knappast kalla sig universella. ▶

»Men all samverkan måste ske på riktigt, så att vi inte bara bygger vidare på klichéer om vad en biolog, nationalekonom, författare, konstnär eller historiker är.«

”

MICK WILSON

AKTUELL: Akademin Valands förste prefekt, ordförande för det akademiska nätverket SHARE (www.sharenetwork.eu) samt ledamot av European Artistic Research Network (EARN).

TIDIGARE ANSTÄLLNINGAR: Dekan vid the Graduate School of Creative Arts and Media (GradCAM), prefekt vid Fine Art DIT samt prefekt vid Research National College of Art and Design.

BOR: I Haga.

FAMILJ: Partnern Farishi Ahmad som bor i Irland men som kommer att flytta till Göteborg nästa år.

INTRESSEN: Samtida konst, arrangera utställningar, filosofi, idéhistoria, kritisk urbanism och offentlig kultur.

SENAST LÄSTA BOK: *Carl Schmitt and Leo Strauss: The Hidden Dialogue* av Heinrich Meier.

FAVORITMAT: Bavette Genovese med gröna ärter (en besatthet just nu).

DET VAR NÅGOT som Mick Wilson försökte genomföra som dekan vid GradCAM, en experimentell skola delad mellan National College of Art & Design, Dublin Institute of Technology samt universitetet i Ulster.

– Där har vi över fyrtio doktorander som följer vanliga utbildningsprogram men också ett hundratal andra intresserade som går gratis kurser och deltar i seminarier och forskningsutveckling. Det påminner om det alldeles briljanta system med fristående kurser som finns i Sverige där, åtminstone i teorin, nästan vem som helst kan vidareutbilda sig inom de flesta områden.

Det påminner också om de kurser som Konstnärliga fakulteten ger i exempelvis Bergsjön, Hammarkullen och Angered.

– Att universitetet faktiskt åker ut till människorna i förorterna och inte bara undervisar utan också lär sig av praktiskt utövande konstnärer där, det är spännande!

Överhuvudtaget är Mick Wilson så imponerad av Göteborgs universitet att jag känner mig tvungen att protestera; det finns faktiskt problem också!

– Jovisst, men här finns en vilja att göra mer än att bara kopiera alla de lärosäten som reducerar sig själva till inte mycket mer än serviceinrättningar för industrin. Göteborgs universitet är både ett förnuftets och ett konstens lärosäte. Det är en balans som försvunnit på andra håll!

AKADEMIN VALAND är en alldeles ny institution. Men den bygger på fyra enheter som var och en har en egen historia: Konsthögskolan Valand, Högskolan för fotografi, Filmhögskolan och Litterär gestaltning. Sammanslagningen har kanske inte varit helt utan konflikter?

– Skojar du? Visst har det varit turbulent! Alla fyra delar är visserligen konstnärliga men det betyder inte att de är särskilt lika när det gäller annat. Det är viktigt att respektera varje ämnes identitet och särskilda traditioner. Men det är också nödvändigt att fatta beslut så öppet och demokratiskt det bara går. För det är när man påstår sig vara demokratisk men inte är det som medarbetarna blir dubbelt upprörda: dels för att de kastar bort tid på att engagera sig utan att det leder till något, dels för att känslan av att det fattas beslut över huvudet på en är så obehaglig. Eftersom jag inte kan svenska än, måste jag dessutom vara särskilt tydlig och öppen, jag förstår ju inte snacket i korridorerna.

Men att både visuella och verbala konstutbildningar finns inom samma institution, det tror Mick Wilson kan bli oerhört spännande.

– Här samsas en anrik konstskola med en fotoskola som har nära band till det världsledande Hasselblad Center. Här finns en filmutbildning, som trots att den är så liten, ständigt vinner internationella priser och utklassar många mycket större institutioner från andra länder. Och här huserar en alldeles unik författarskola som blivit ett kritiskt centrum för ny skandinavisk litteratur!

Men det är också viktigt med förändring.

– Uppfattningen att konstnären är en rebell, ständigt kämpande mot systemet, är en kliché som blivit en del av en äldre ”avantgardistisk” norm. Men konst är mycket mer än att bara skapa något radikalt nytt. Konst handlar om att försöka förstå vad som verkligen är viktigt i livet. Ett sätt att undersöka detta är att noga studera vad andra konstnärer eller författare gjort – inte för att kopiera dem utan för att genom studera andra kan vi förstå vad vi själva skulle kunna åstadkomma.

MEN DET FAKTUM att Konstnärliga fakulteten är en del av ett stort universitet borde också utnyttjas bättre.

En av Mick Wilsons favoritidéer är att skapa en introduktionskurs om modern konst och kultur, valbar för studenter i samtliga universitetsprogram.

– Att alla studenter kan läsa, skriva och räkna är förstås självklart. Men varför är det inte lika viktigt att de är engagerade medborgare, öppna för kulturella experiment, med kunskap om vår tids konst och kultur?

För det finns ingen mänsklig aktivitet som inte skulle kunna ingå i ett konstprojekt, menar Mick Wilson.

– Vi kan samarbeta med naturvetare, ekonomer och humanister. Men all samverkan måste ske på riktigt, så att vi inte bara bygger vidare på klichéer om vad en biolog, nationalekonom, författare, konstnär eller historiker är. Det gäller att skapa mötesplatser där vi kan utforska samtidens problem tillsammans.

En sådan mötesplats är mat. ”The food thing” är ett projekt som startade för två år sedan bland lärare, forskare och intresserade runt omkring GradCAM. Bland annat har projektet lett till en kokbok full med recept som olika människor bidragit med, samt ”receptsalonger” där rätterna testas och diskuteras. Och när exempelvis tävlingen The Tall Ships Races avslutades i Dublin i augusti bjöd man på en femrätters offentlig bankett.

- OCH MAN LÄR sig så mycket vid middagsbordet! utbrister Mick Wilson. Allt från brödbakningshistoria från normandernas tid i England till en 1700-talslag mot att tillsätta bly i brödet för att göra det vitare. Något så enkelt som recept från 1600-talet kan ge nya dimensioner på slavhandeln. Och så har vi ju frågan om vad som egentligen händer när allt vi äter industrialiseras! Genom att göra mat till ett konstprojekt kan vi överbrygga inbillade skillnader mellan masskultur och elitkultur. Men vi återknyter också till det som är konstens uppgift: att diskutera det viktiga i tillvaron, som mat, att föreställa sig hur det skulle vara om allt var annorlunda, att arbeta med frågor om smak, utförande, det offentliga livet och om alla de estetiska möjligheter vår dödliga tillvaro ger. ■

Goda chanser att komma iväg på praktik

Attraktiva praktikplatser i FN-organ, kan det vara något för dina studenter?

Nu är det fritt fram att söka praktik i USA, Kamerun, Brasilien, Panama och snart också i Senegal.

I OKTOBER reste representanter från Samhällsvetenskapliga fakulteten och Sahlgrenska akademien till Dakar i Senegal för att bygga upp kontakter och undersöka om det är möjligt för GU att skicka studenter dit på praktik.

– Praktik är en viktig del av internationaliseringen som gör våra studenter attraktiva på arbetsmarknaden, säger Thord Janson, studievägledare på institutionen för globala studier, som är kontaktperson för GU.

Hittills har ett antal studenter kommit iväg på praktik, till Rom, Kamerun, New York och senast till Bolivia.

Thord Janson uppmanar lärare att informera sina studenter om denna möjlighet. En ny ansökningsomgång är på gång och det finns goda chanser, påpekar han.

ATT RESAN GICK TILL Senegal den här gången beror på att Dakar är det regionala centret för hela Väst- och Centralafrika. Här finns bland annat Världshälsoorganisationen (WHO), World Food Programme (WFP) och Food and Agriculture Organisation (FAO). Ulla Nylin, som jobbat med praktik i över 15 år, arrangerade hela resan.

– Då GU har ett världsspännande avtal med WFP har detta gjort att dietister, ekonomer, och statsvetare har kunnat praktisera i Senegal, Kamerun och Benin. Vi fick även god kontakt med Unicef, som var positiva till praktikanter från GU, säger Ulla Nylin.

PRAKTIK VID FN-organen är i första hand till för studenter med en pågående eller avslutad masterexamen. Alla som praktiserar inom FN måste ha en akademisk grundexamen, annars räknas inte praktiken som professionell. Det sker alltid en matchning av studenternas profil med de platser som finns och det är organisationen som i slutändan fattar beslut.

FOTO: PRIVAT

Thord Janson, Bibi Kennergren, Margareta Svedlund och Ulla Nylin träffade bland andra Thomas Yanga, chefen för det regionala World Food Programme i Dakar. Foto: Privat

»Praktik ... gör våra studenter attraktiva på arbetsmarknaden.«

THORD JANSON

Men eftersom praktik innebär icke-betalt arbete måste studenterna söka stipendier, vilket kan ta lång tid. Men pengar är oftast inget hinder, menar Ulla Nylin som påpekar att det finns gott om stipendiemöjligheter. De flesta får ett Sida-stipendium på 25 000 kronor.

MEN PENGARNA räcker inte långt. Det borde finnas centrala medel som kunde delas ut till varje så kallad fellowship-stipendiat på cirka 10 000–20 000 kronor.

– Det får inte vara för lätt men samtidigt borde det finnas resurser för detta eftersom de studenter som kommer iväg har mycket bättre chanser att få jobb. Det ser bra ut på CV:t.

Bibi Kennergren, som är internationaliseringsansvarig lärare på institutionen för värdvetenskap, säger att intresset är stort i Senegal för att ta emot studenter.

– Sverige har ett rykte om hög kvalitet på sina utbildningar. För våra studenter kan det handla om att arbeta med hälsovård ute på landsbygden.

Det blev en intensiv vecka i Senegal med många möten och

samtal. Resan blev också en nyttig påminnelse om att allt inte är elände i Afrika.

– Senegal är ett land på frammarsch, säger Margareta Svedlund, internationell koordinator på Sahlgrenska akademien.

– Det var varmt och fuktigt. Men även modernt och dyrt, konstaterar Thord Janson.

ALLAN ERIKSSON

AVTAL FINNS

GU har ett fellowship-avtal med FN:s World Food Programme (WFP) och med Food and Agriculture Organisation (FAO), med huvudkontor i Rom. Dessa organisationer har region- och landskontor över hela världen. Dessutom finns det praktikchanser på Unicef i Latinamerika och Karibien, Generalsekretariatet i New York (Department of Public Information) och i Västafrika inom olika organisationer. Praktiktiden är i vanliga fall sex månader. Kontakta respektive fakultet för mer information. Mer information finns på: www.globalstudies.gu.se/utbildning/praktik-inom-fn/.

Fler videokonferenser ger färre bilresor

► **Antalet mil med** egen bil i tjänsten minskade med mer än 30 procent vid Naturvetenskapliga fakulteten mellan 2010 och 2011. En förklaring är att allt fler videokonfererar.

– Framför allt var det Sven Lovén centrum, som halverade sina resor, och institutionen för marin ekologi, som minskade resorna med 25 procent. Videokonferensutrustningen på institutionen har under 2011 i snitt varit bokad varannan arbetsdag, säger Ullika Lundgren som är fakultetens miljösamordnare.

Resfria möten

► **Med Jabber** kan du delta i videokonferenser från din egen dator, surfplatta eller från andra videokonferensanläggningar, både inom och utanför GU. Jabber skiljer sig från till exempel Skype och Adobe Connect Pro genom att det är mer användarvänligt, har högre säkerhet, bättre kvalitet och möjlighet till större flerpartssamtal. Dessutom får du support från GU.

Anmäl dig till utbildningarna på kompetensutvecklingsportalen. Mer information finns på: www.resfri.gu.se.

Trängselskatter inbakade i priset

► **GU har tecknat** ett nytt avtal med Sunfleet som sänker de nuvarande kostnaderna med cirka 75 procent. GU använder inte längre några egna bilar utan i fortsättningen har man tillgång till Sunfleets allmänna bilpool. Det innebär att GU-loggan på de reserverade bilarna försvinner.

– En fördel, i samband med införandet av trängselskatter, är att priset för avgifterna är inbakade i priset, så man slipper en massa administration, säger Amanda Forsman på miljöenheten.

En nyhet är att man istället för Sunfleet-kortet kan öppna bilen med sitt GU-kort. Man kan även i fortsättningen hyra en bil privat. Förmånen som GU-anställd är att man slipper betala medlemsavgiften på 360 kronor. För registrering, frågor eller byte från Sunfleet-kort till GU-kort, kontakta Inga-Lill Allvin, inga-lill.allvin@gu.se.

Nya forskarhemsidor

► **Nu införs en** ny typ av hemsidor för universitetets alla anställda. Kontaktuppgifter och publikationer hämtas automatiskt från Personalkatalogen och Universitetsbibliotekets publikationsdatabas. Via medarbetarportalen kan sedan den anställde själv komplettera sin sida med en personlig presentationstext, cv och en bild.

Dessutom kan alla forskare lägga in en populärvetenskaplig presentationstext på svenska och engelska. Man ska även kunna ladda upp sitt cv som pdf.

De nya sidorna, som är ett samarbete mellan Externa relationer och Universitetsbiblioteket, har tillkommit efter krav från forskningsutvärderingen RED 10. Syftet är att göra det lättare att hitta forskare. Du kan se hur det ser ut på: <http://www.idpp.gu.se/om-idpp/>

För mer information: <http://publicera.gu.se/rekommendationer/nya-forskarhemsidor/> eller kontakta Mikael Stoltz, mikael.stoltz@gu.se, 786 1004.

LUSTEN ATT VÄVA

Katarina designar kläder och väver tyger. Ett och annat konstverk blir det också.

– Jag hämtar ny kraft och lust genom textilhantverket, säger hon.

NÄR KATARINA MORO arbetade med paracastextilierna på Etnografiska museet på 90-talet insåg hon att textil även är konst och inte bara bruksföremål.

– Vi byggde en stor utställning om de arkeologiska textilierna från Peru. Projektet fick stor uppmärksamhet och för mig satte detta fokus på textil som konst.

”Boningar”, konstverket ovanför soffan i vardagsrummet, är utfört i blandteknik med vävda ytor, varptrådar blottade och fotografier på utbombade hus från kriget i Jugoslavien invävda. Katarina berättar:

– Jag har mitt ursprung i det forna Jugoslavien och gjorde konstverket efter min första resa dit efter krigsslutet. I Mostar såg jag alla utbombade hus, förstörd infrastruktur och hörde alla historier om hur folk som blivit utbombade från ett hem blev tvungna att flytta in i någon annans hem, varifrån man flytt undan estnisk rensning tills man blev utbombad eller ivägkörd därifrån.

Under uppväxten var textilhantverket ett naturligt inslag i vardagen. Släktingar vävde till husbehov, stickade, virkade och sydde dukar, väskor och gardiner.

– Vi höll alltid på med något. Jag hjälpte mormor att riva och klippa sönder tyger av gamla avlagda kläder som skulle användas till mattor, men det var tråkigt och svårt med alla sömmar, minns Katarina.

GARDINEN I FÖNSTRET är delvis virad runt gardinstången och har stort ljusinsläpp genom sin tunna och glesa väv. Ett täcke vävt till dottern Sofia i dräll, här i blått och orange, ligger tillsammans med en filt i fåtöljen.

– Först vävs filten sedan skickas den till ett spinneri för beredning, vilket innebär att ytan ruggas i maskiner med stora kardborrar, förklarar hon.

Bredvid symaskinen i arbetsrummet står vävstolen.

– Jag väver mycket beklädnadstyger till kappor, kavajer, rockar och blusar. Hantverket är en njutning för mig som jag helt går in i. Jag återhämtar mig från jobbet genom vävningen och skapandet. Inspiration hämtar jag ofta ur böcker och från olika kulturers dräkter.

Sedan mitten av 90-talet har Katarina

varit anställd på universitetet och arbetat på iberamerikanska institutet, Museion och idag som ekonom på institutionen för språk och litteraturer. Men då en kollega hastigt avled 2001 och arbetsbelastningen var hög började tankarna gå i andra banor,

– Att bryta med arbetslivet ett tag för förkovran kändes nödvändigt och detta innan det var försent.

MED EN STUDIEFÖRBEREDANDE kurs *Textil Form* på Stenebyskolan och tre år på Textilhögskolan i Borås ”Textilvetenskap med inriktning på handvävning” kunde Katarina bredda både sitt hantverksskunnande och få inblick i konstnärliga uttrycksätt. Utbildningarna innehöll både teori och praktik.

»Att bryta med arbetslivet ett tag ... kändes nödvändigt.« ”

– I Borås fick jag göra rekonstruktioner av äldre textilier som jag först analyserat. Jag studerade bindningslära och fick kunskaper i vad man kan göra i textil då det gäller färg och form, förklarar Katarina.

Vi tittar på tre inramade arbeten med en naken kvinna, ett tema som ofta återkommer hennes konst.

– Här är hon tryckt i svart direkt på det gråvita lingarnet i varpen, det rostbruna är tryckt på den färdiga väven. Teckningarna, som jag har som underlag, är mina egna.

Det ingick i utbildningen att lära sig om olika material och hur de uppför sig under olika omständigheter och efterbehandlingar. Exempelvis hur mycket de krymper och suger åt sig färg. När proverna är klara görs en noggrann skriftlig dokumentation. Favoritmaterialet växlar men hon har en förkärlek till tunna material, gärna naturmaterial, som tunt lingarn men prövar också nya syntetmaterial som merceriserad bomull, där fibrerna är starkare och glansigare.

Mest köper hon via nätet efter annonser i tidskrifter.

DETALJER ÄR SPÄNNANDE och roliga. Och beroende på vad hon ska göra uppstår frågor som hur hårt eller glest garnet ska vara spunnet och hur hållbart och elastiskt det ska vara. På hyllan i arbetsrummet ligger ett vävt ihoprullat brunt kapptyg. Katarina

rullar ut en bit, det ser stickat ut i strukturen och jag känner mjukheten.

– I början var det stelt men efter tvätt i 60 grader och torktumling, blev det så här elastiskt och fylligt, säger hon och ler. Till en varm kappa tycker jag att en yta med struktur är bäst, och vissa material och tekniker gör att ytan blir mer smutsavvisande.

En fotoperation med utdragen rehabilitering för ett par år sedan har begränsat Katarina i sitt vävande då det är tungt att

»Jag är mer inriktad på brukstextil än på konst men jag blandar.« ”

trampa en vävstol. Men nu har hon kommit igång igen och sätter upp en väv med lite grövre ull tänkt att användas till infodringar. Hon funderar också på vad hon ska ställa ut i Vasa Konsthall 2014 tillsammans med Västsvenska mönster & textilkonstnärer där hon är medlem. *Absolut Textil* hette deras förra utställning där som hon deltog i 2010.

- KOMPLICERADE TEKNIKER som tar lång tid att väva fascinerar mig, säger hon, som olika dubbelvävda tekniker som har sitt ursprung i Kina och som var populära här på 1700-talet. I dessa vävnader kombineras två eller flera tekniker i samma väv.

Hon drömmer om att få obegränsat med tid och möjligheter.

– Det hade varit roligt och spännande att jobba ihop med en modedesigner för att ytterligare kunna undersöka vad olika textilier används till. Och kappan blir kul att formge.

KATARINA MORO

ÅLDER: 49

FAMILJ: Dottern Sofia

SENASTE LÄSTA BOK: *Jag är inte rädd av Niccoló Ammaniti*

SENASTE SEDDA FILM: *En övåntad vänskap*

SENAST SEDDA TEATERPJÄS: Opsis barnteater jag såg med min dotter

SENAST FÖLJDA TV-SERIE: *Downton Abbey*

FAVORITMAT: Husmanskost

FAVORITMODESKAPARE: Issey Miyake

ÖVRIGA INTRESSEN: Friluftsliv, läsa böcker, lyssna på musik, laga mat, bakning

Fackuttryck

DRÄLL: En vävteknik som ger ruttmönster genom att man växlar mellan varp- och inslagseffekt.

Vill du veta mer:
Västsvenska mönster & textilkonstnärer (VMT): www.vmt.se
Textilhögskolan i Borås:
<http://www.hb.se/wps/portal/th/utbildningar>
Stenebyskolan: www.steneby.se

MIN VÄSKA

Per Örtenblad

BIBLIOTEKSASSISTENT PÅ EKONOMISKA BIBLIOTEKET, HANDELSHÖGSKOLAN

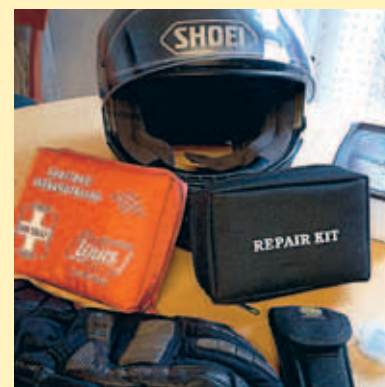
Min vinröda toppbox sitter på mc:n som är en Honda Deauville 700, en touringmaskin. Jag köpte hojen för tre år sen när jag tagit körkortet. Det är en härlig frihetskänsla att köra. Jag pendlar mellan Lerum och Handels och idag är sista dagen jag åker för säsongen. Det ska bli kallare och snö så nu blir det vinterförvaring och pendeltåg fram till sista mars ungefär. Toppboxen är rymlig och jag får plats med mycket packning när jag är ute och reser i Sverige och ibland även utomlands. 2010 var vi nio stycken som åkte ner till Toscana via Brennerpasset som var både vackert och imponerande med sin natur.

Det jag alltid har med är ett reparationskit så jag kan laga hål i däcken, multiverktygssats och första förband. Öronproppar har jag för att reducera vindbruset.

Handskar i Gore-Tex, som är ett varmt och vattenavvisande material, samt hjälmen får även plats i den. Lunchlådan och oftast två smörgåsar ligger med. Jag lagar gärna thaimat, den är god och hälsosam tycker jag. Och idag blir det kyckling med chili och cashewnötter i ostronsås.

Här jobbar jag med IT, vi har cirka 80 datorer, bokmater och annat att serva, text till infoskärmar, katalogisering och framplockning av böcker och annat beställt material. Det som är mest stimulerande och roligt är när jag i InDesign gör informationsmaterial som folder och skyltar i huset med mera. I och med det nya klassifikationssystemet DDK (Dewey decimalklassifikation) blir det också en hel del arbete med detta.

HELENA SVENSSON

Multiverktygssats, reparationssats, första förband, öronproppar, handskar, hjälm, lunchlåda.

TEXT EVA LUNDGREN

FOTO: JOHAN WINGBORG

JONATHAN WESTIN

AKTUELL: Med avhandlingen *Negotiating Culture, Assembling a Past: The visual, the non-visual and the voice of the silent actant*.

ARBETE: Redaktör vid institutionen för kulturvård.

FAMILJ: Gift med Karin Westin Tikkanen.

BOR: I Göteborg.

INTRESSEN: Historiska representationer, både vetenskapliga och populära. Virtuella och litterära världar. Användargränssnitt. Serietidningar.

Antiken var inte vit och klassiskt skön

Det gäller att odla sin osäkerhet. Det menar Jonathan Westin, illustratör, kulturvetare och nybliven doktor.

Hans forskningsområde är vetenskapliga bilder, särskilt sådana som är ovissa eller omöjliga att fånga på foto.

Inom de flesta vetenskapsområden är det viktigt att förklara med hjälp av bilder. Men du forskar om de problem som kan uppstå, exempelvis när bilder ska illustrera något som skett i det förgångna som vi inte vet så mycket om eller processer som inte går att se och därför egentligen inte kan avbildas.

– Ja, ett exempel är en bild på hjärnans ventrikelsystem som prydde tidskriften Sciences förstasida 2007. Jag gjorde bilden i samarbete med forskarna Peter Eriksson och Maurice Curtis som skurit ut olika snitt ur två hjärnor som vi sedan mätte och jämförde med tidigare bilder. Till slut fick vi fram en tredimensionell illustration som ger intryck av att vara ett riktigt foto; ytan

är omväxlande skrovlig och blank, den rosa färgen påminner om andra bilder på hjärnan. Men egentligen handlar det om en abstraktion, en sammanfattning av kunskap från olika instrument, och det är inte ens säkert att allt som finns på bilden verkligen existerar. Ändå har den blivit den etablerade bilden av hur ventrikelsystemet ser ut, den har kopierats och till och med vunnit pris. Så är detta fusk och båg? Ja, på sätt och vis. Men ett foto av de mjuka, grå saker som hjärnan egentligen består av skulle inte säga någonting. Så trots att bilden luras berättar den ändå något mer än vad ögat hade kunnat uppfatta.

I din avhandling skriver du också om hur vi lärt oss uppfatta antiken som upphöjt vit och vacker.

– Javisst, ändå har man ända sedan 1700-talet känt till att de vita marmorstatyer vi förknippar med antiken egentligen var bjärt målade. Ett av skälen till att museer ändå

brukar visa upp vita skulpturer är att man inte riktigt vet hur de var färgade. Men även det man inte visar blir en viktig del av den kompletta bilden. Alltså har det omålade blivit ett signum för antiken.

Så det vore bättre om museerna visade upp målade föremål, även om man inte vet exakt vilka färger som använts?

– Man kan inte hela tiden rygga för osäkerheten. Men det handlar om en svår balansgång. De som besökte utställningen *Vita lögnen* på Medelhavsmuseet i Stockholm förra året fick kanske en chock: där visades kopior av kända antika statyer i riktigt grälla färger. Men frågan är om inte det också blev fel, då museimiljön är en produkt av den vita antiken: egentligen hade man behövt bygga upp kulisser kring statyerna för att få fram hur det kunde ha sett ut för 2000 år sedan. Och alla föremål var nog inte så färggranna. Rom byggdes som bekant inte på en dag, vissa statyer kan

ha varit nymålade, på andra kanske bara färgflagor fanns kvar.

– Tillvaron förändras ju ständigt. Men när ett föremål hamnar på museum anser vi plötsligt att det måste bevaras precis som det är och sättas på piedestal, trots att det kanske inte alls var särskilt värdefullt för de människor som en gång skapade det. I Museo dei Fori Imperiali i Rom finns exempelvis resterna av ett korintiskt kapital som anses så värdefullt att besökaren inte ens får fotografera det. Utanför museet står ett kapital från samma antika byggnad, i en kontext som tillåter att den brukas som lunchbänk för Roms invånare.

I din avhandling finns också en kanske vanvördig bild på Forum Romanum: himlen är grå, en byggnad är halvfärdig och ett myller av människor har samlats på torget. Det påminner mer om hur vi brukar tänka om medeltiden.

– Ja, vi använder faktiskt olika färgskalor för att illustrera olika epoker. Antiken är vit och klassiskt skön, människor går raka

göra besökaren till en aktiv medskapare av en utställning.

– Javisst, och det är jättebra. Men om tekniken är alldeles ny tror nog besökaren att också utställningens innehåll bygger på nya rön. Så är det dock inte alltid. Ett exempel är *Rome Reborn*, en tredimensionell digital modell av Rom som besökaren kan gå runt i, skapad vid University of Virginia. Modellen är dock gjord efter en tidigare upplaga från 1930 som i sin tur bygger på en modell från 1913 som inte ens då kan ha ansetts särskilt trovärdig. Bland annat är Rom helt folktomt och alla byggnader är vita stenhus med röda tak; man kan ju undra varför staden i så fall brann så många gånger. Svaret är att de flesta hus egentligen bar stommar av trä och saltorkat tegel, tätade med halm och lera. Det var en brokig stadsbild. Men så vill vi inte tänka oss det storslagna imperiets hjärta.

– Faktum är att datorspelet *Assassin's Creed: Brotherhood*, trots att det utspelar sig under 1400-talet, ger en mer trovärdig

Du är ju själv illustratör. Hur har det påverkat din forskning?

– Det är ovanligt att någon som håller på med bilder själv beskriver, på ett akademiskt sätt, hur man gör. Att skapa vetenskapliga bilder liknar ett översättningsarbete. Man kan inte bara översätta varje ord för sig, man måste anpassa texten till det nya språket, ändra lite, lägga till och dra ifrån. På samma sätt måste jag förhålla mig till de bilder människor redan har huvudet, som att hjärnan är rosa eller antiken är vit. Men just för att det handlar om en översättning är det viktigt att ibland gå tillbaka till källan, den ursprungliga texten eller bilden, och inte förväxla verkligheten med bilden av verkligheten.

Att lära studenterna vara kritiska till texter ingår i universitetets kärnuppgifter. Men att ifrågasätta bilder kanske inte är lika självklart?

– Allmänheten har förstås blivit alltmer medveten om att foton ofta är manipulerade. Men illustrationer, som ju uppenbar-

Till vänster visas Forum Romanum som det kan ha sett ut, alltså inte vitt och vackert. Bilden till höger är inget foto utan en visuell förklaring av en del av hjärnan.

i ryggen och där finns alltid någon i toga, trots att plagget brukades lika sällan då som frack eller högtidsklädsel idag. Medeltiden däremot målas i dämpade färger, vädret är dystert och människorna kutar under något obestämt ok. Ändå vet vi idag att medeltiden inte var så medeltida, det var exempelvis då de första universiteterna kom till. Och alla epoker är förstås efterkonstruktioner, antikens människor ansåg inte själva att de levde under antiken.

Men du tycker ändå inte att vi ska rensa ut alla gamla förlegade föreställningar om exempelvis antiken?

– Nja, det är inte så enkelt. För vår felaktiga bild har ändå påverkat västvärlden ända sedan renässansen. Vad inspirerade Michelangelo? Varför ser Vita Huset ut som det gör? Vi måste försöka ha två bilder av antiken i huvudet samtidigt: dels den vita som betytt så mycket för konst och arkitektur, dels den färgade som trots allt är mer "sann".

Dagens museer använder ju ofta modern teknik för att få besökaren att förstå komplicerade samband. Det kan också vara ett sätt att

»... alla epoker är förstås efterkonstruktioner, antikens människor ansåg inte själva att de levde under antiken.«

”

bild av hur antika Rom kan ha sett ut, med trängsel, förfall, ljud och smutsiga gator. Det har spelats av cirka 30 miljoner människor och kommer kanske att påverka nästa generations syn på Rom. Å andra sidan har förstås ett spel inte samma status som en representation skapad av ett universitet.

Det är inte bara den mänskliga historien som är osäker. Det finns ju också olika uppfattningar om hur för länge sedan utdöda djur kan ha sett ut.

– På Universeum planerar man en ny dinosaurieutställning där skräcködlorna ska kläs i fjädrar. De kommer att se ut som gigantiska strutsar och frågan är vad publiken kommer att tycka. Kanske kommer utställningen att förnya allmänhetens syn på dinosaurier i så fall, vilket visar att forntiden fortfarande går att ändra på.

ligen inte är verkliga, ifrågasätts sällan. Forskare och museipersonal måste våga berätta om sin osäkerhet och använda flera, kanske motsägelsefulla bilder. Och det borde finnas obligatoriska kurser för alla doktorander där de lär sig att läsa bilder kritiskt.

Du samarbetar också med andra forskare, exempelvis vid IT-fakulteten. Hur viktigt är det med tvärvetenskap?

– Jag är egentligen humanist men befinner mig nu på institutionen för kulturvård som hör till Naturvetenskapliga fakulteten. Och jag trivs jättebra. Men universitetet är stort; här finns en massa forskning som jag inte känner till men som skulle kunna vara intressant för mig. Jag tycker därför att man borde skapa en central organisation som identifierar teman i de individuella studieplanerna, kanske genom nyckelord, som har koll på vad doktoranderna forskar om och som kan tipsa om nya samarbeten. Kanske skulle universitetet till och med kunna ordna öppna seminarier där doktorander och forskare som verkar inom närallgande områden träffas och diskuterar. Dit skulle alla, även allmänheten, kunna bjudas in. ■

Så fångar du deras uppmärksamhet

Studenterna skriver så tangenterna glöder. Och du känner att din föreläsning verkligen har fångat deras intresse. Men på skärmen kan det lika gärna vara ett spel.

GU Journalen har frågat Tomas Lindroth, som snart disputerar på en avhandling om hur datorn påverkar studenterna, om vad du kan göra för att behålla studenternas fokus.

PÅ IT-UNIVERSITETETS tredje våning ute på Lindholmen står Tomas Lindroth och håller upp dörren intill lärarkorridoren med sin vita Iphone i vänstra handen. Runt telefonen slingrar sig sladden till hans hörlurar flera varv. Han ursäktar att han inte svarade förut och säger att det beror på att han glömdde telefonen inne på sitt arbetsrum under tiden han var och pratade med en kollega. Han tittar på telefonens skärm, sätter på skärmlåset men lägger inte ner den i fickan.

Tomas Lindroth är inte ensam om att alltid vilja ha telefonen nära till hands. I början av nästa år kommer hans doktorsavhandling som handlar om människans ökande tillgång till uppkopplade skärmar och vad som händer med henne när hon har tillgång till internet hela tiden. Studien är genomförd på universitetets egna studenter och han har undersökt vad som händer med föreläsningen när allt fler har med sig dator, läsplatta eller mobiltelefon. Och ett tydligt resultat är att dåliga föreläsningar synliggörs.

- **FRÅN ATT VI** alltid trodde att alla hela tiden har varit koncentrerade och lyssnat, gjorde den digitala tekniken att det avvikande beteendet blir mycket mer synligt. Vi har visserligen alltid dagdrömt, somnat och gjort annat, men när vi introducerade den bärbara datorn ser andra det också, säger han.

Intresset för den digitala tekniken väcktes tidigt hos Tomas Lindroth.

- Jag antar att jag är barn av min tid, säger han själv.

Han var klar med sina masterstudier år 2000 och lämnade universitetet under några år för att börja doktorera tre år

TOMAS LINDROTH

ÅLDER: 36

INSTITUTION: Institutionen för tillämpad informationsteknologi

AVHANDLINGENS TITEL: *Laptoping - characterizing the dynamic reach of the student-laptop hybrid* (arbetstitel)

LÄRANDEMOTTO: "Studenter lär sådant de bryr sig om, via människor de bryr sig om, och som de vet, bryr sig om dem" (Barbara Harrell Carson)

KURIOSA: Läst hela Hungerspelstrilogin (över 1000 sidor) på sin Iphone

senare. Vid den här tiden var trådlöst nätverk med uppkoppling mot internet något nytt och universiteten var en av få miljöer som hade det.

Idag har det trådlösa nätverket blivit standard och telefonoperatörer gör reklam för mobilfria zoner. Och över hälften av Sveriges befolkning äger en smartphone med möjlighet att koppla upp sig överallt. En utveckling som påverkar universiteten.

– Möjligheten är att öppna upp klassrummet utanför fyra väggar. Det negativa är konkurrensen. Är läraren dålig gör studenterna annat.

Dagens studenter har vuxit upp med internet och är vana att alltid vara uppkopplade. Vissa hemsidor eller mobilapplikationer besöks automatiskt varje gång telefonen eller datorn används utan något egentligt syfte, visar Tomas Lindroths forskning. Han kallar det för online-tics och beteendet ser ut att vara undermedvetet. Och att få studenterna att sluta ta del av det digitala inflödet under föreläsningarna är inte möjligt.

– Antingen fyller studenterna det med sådant de tycker är intressant eller så hjälper jag dem att fylla det.

DET ENKLASTE SÄTTET att styra studenterna är att ge tips på användbara länkar under föreläsningen. När föreläsaren presenterar hemsidor eller annat användbart digitalt material surfar många studenter dit. Det innebär att studenten blir tvingad att bearbeta informationen och på det sättet få något att knyta upp den till. Och det är avgörande för människans förmåga att lagra kunskap över en längre tid.

Samtidigt visar minnesforskning att den mänskliga hjärnan är byggd för att sköta en uppgift i taget. Det är till och med så att människor som ofta gör flera saker samtidigt har sämre förmåga att sortera mellan vad som är viktig och oviktig information. Och med datorn nära till hands finns mängder med spel och nöjen bara ett knapptryck bort.

– Det är klart det finns uppenbara risker med det. Studenterna kanske inte lyssnar lika noga men de kan hela tiden reparera sin förståelse. Och är det något de inte förstår kan de direkt kolla vad det handlar om egentligen, säger Tomas Lindroth.

FÖRELÄSNINGAR har varit basen för universitetens utbildningsverksamhet under hela deras existens. Och de har sett ut på ungefär samma sätt. En person längst fram som föreläser och under senare år oftast med hjälp av några bilder. I bänkarna sitter en massa studenter som förväntas anteckna och i bästa fall ställa några frågor.

Att föreläsningen varit så statisk beror delvis på att den aldrig varit utsatt för någon konkurrens. Men nu finns hela böcker och forskningsrapporter på internet och flera internationella toppuniversitet som Harvard och MIT lägger upp hela föreläsningar kostnadsfritt till allmänheten. Universiteten är inte längre ensamma om kunskapen.

– Universiteten måste motivera sin överlevnad idag. Varför ska studenterna komma när den mesta kunskapen ändå finns utanför? undrar Tomas Lindroth.

– Det viktigaste idag kan vara att vi

»Universiteten måste motivera sin överlevnad idag. Varför ska studenterna komma när den mesta kunskapen ändå finns utanför?«

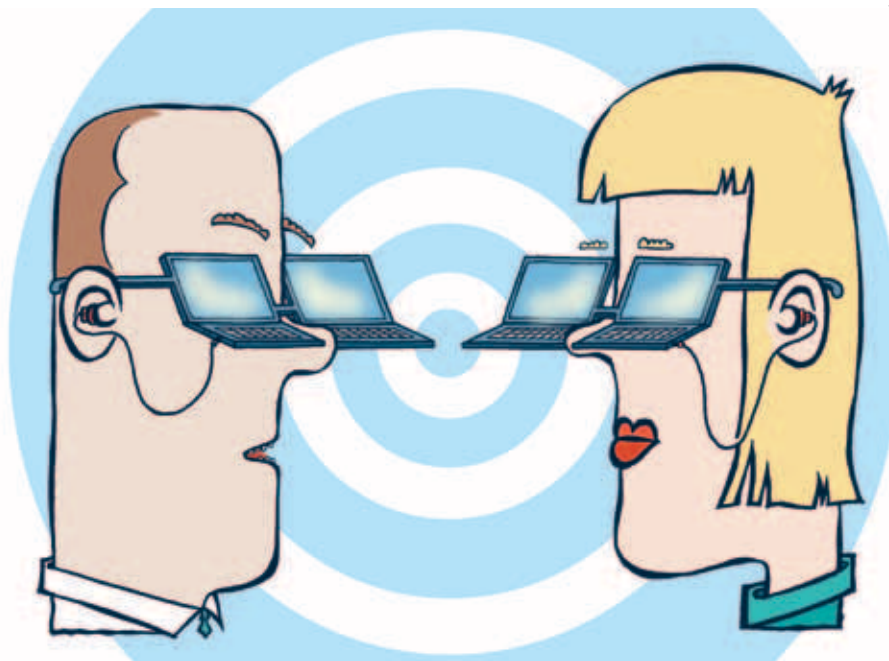

ILLUSTRATION: MARIO BRANCAGLIONI

hjälper studenterna att skapa struktur i allt material.

Ett sätt kan vara att spela in föreläsningarna i förväg och låta studenterna titta på dem när de åker till och från skolan, eller någon annan gång när det passar dem. Då kan de pausa när det är nödvändigt och se vissa delar en gång till om de inte förstår. På det sättet frigör läraren undervisningstimmarna som istället kan användas till sådant som kräver mer samtal.

– Vi kan faktiskt sätta oss ner med studenter med specifika problem och ha en diskussion och dialog. Det är då man mår bra som lärare. Det blir mer reella problem och ingen tenta som skickas in till GUL som sedan ingen vill läsa, säger Tomas Lindroth.

BARA UNDER TIDEN för Tomas Lindroths forskningsstudie har den nya tekniken medfört massor med nya funktioner och program som kan användas i undervisningen. Facebook, Google drive och Mindmeister är några som kan vara användbara i undervisningen och de är alla gratis.

– Det handlar om att förbättra undervisningen, inte att få in mer teknik. Vi kan använda den digitala tekniken för mer möten och diskussioner och färre monologer, säger Tomas Lindroth.

Med Mindmeister och Google drive kan studenterna gemensamt skapa en mindmap eller dokument från en föreläsning eller diskussion. Läraren får möjligheten att följa flera diskussioner samtidigt och svara på frågor och ge tips på källor eller annan information direkt in i diskussionen. Och studenterna kan fylla på varandras anteckningar eller gå in och ställa frågor till varandra om något är oklart.

Google drive gör det också möjligt för läraren att kommentera en students uppsats eller skrivuppgift i realtid utan att

texten först skickas in. Dessutom kan kommentarerna placeras direkt i dokumentet så de blir lätta att överblicka och studenten kan själv sätta kommentarer i texten som läraren sedan kan granska och komma med synpunkter på.

Den digitala plattform som helt har dominerat de mänskliga kontakterna under senare år är Facebook. Och väldigt många studenter är helt frivilligt på Facebook, medan nästan ingen är på GUL. Personalen kan då resonera på två sätt, menar Tomas Lindroth. Antingen som att Göteborgs universitet har bestämt att GUL är det kommunikationsverktyg som ska användas eller så kan de använda den plattform som alla studenter redan finns på. För Tomas Lindroth är det naturligt att be studenterna starta en Facebook-grupp.

– Det blir deras FAQ. Där kan de ställa frågor till varandra och kan ingen svara så kommer de till mig. De gör att jag avlastas och de kan få ut sin frustration där. Samtidigt kan jag som medlem i deras grupp hantera problem väldigt tidigt och få en känsla för hur kursen går.

TOMAS ÄR NOGA MED att påpeka att han har full förståelse för att alla inte vill vara medlem i studenternas grupp eller vara nåbar via sociala medier dygnet runt. Men han tror samtidigt att många problem kan undvikas om läraren och studenterna tillsammans diskuterar hur och vad tekniska lösningar som Facebook kan användas till.

En kritik mot de tekniska lösningarna är att de begränsar den mänskliga kommunikationen. Om mer och mer sker via internet blir de fysiska kontakterna färre. Men Tomas Lindroth håller inte med.

– Jag ser inte att vi blir mer osociala. Jag kan bara se att vi förändras och vi möts på andra sätt. ■

Läs vidare:
laptoping.lindroth.com

Vykort från en internationell vecka

Forskare som förföljs, modiga människor som vågar utmana makten, romer som diskrimineras, Indiens dolda apartheid samt frågan om varför människor har så svårt att ta klimat-hotet på allvar.

Här är några av höjdpunkterna under Global Week den 12-16 november.

Varje forskare har rätt att forska fritt

En forskare som lever i en diktatur kan råka illa ut genom att ställa obekväma frågor. Men forskare kan också bli tystade enbart för att de är forskare, menar Sinead O'Gorman som hoppas att nätverket Scholars at Risk ska få en sektion också i Sverige.

Nätverket, som startade vid University of Chicago år 2000, stöttar förföljda forskare i diktaturer. Det har numera drygt 300 medlemmar i 35 länder.

- Vi försöker ge stöd till alla forskare som på något sätt trakasseras i sitt hemland; som kanske utsätts för censur, får sin dator beslagtagna eller kanske till och med hotas av fängelse.

- Vi ställer två krav på alla medverkande lärosäten: dels måste man erkänna varje forskares rätt att forska fritt, dels ska man utse en representant som kommunicerar med nätverket.

GU har nyligen beslutat att gå med i nätverket. Ett konkret sätt att hjälpa är att ta emot en förföljd forskare som gästforskare under en eller ett par terminer. Under åren har cirka 400 utsatta forskare fått stöd på detta sätt.

Hur kan en global hjältinna förändra ditt liv?

Den frågan ställde Brian

Palmer vid Gothenburg Annual Lecture on Global Collaboration.

I en av Woody Allens filmer förklarar den kvinnliga huvudpersonen att hon just träffat världens underbaraste man. Problemet är bara att han är en filmhjälte; han finns inte på riktigt. Men det är klart, man kan inte få allt här i världen.

- FN:s deklaration om mänskliga rättigheter inleds med orden "Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter." Men för människor i Gaza, Tibet eller Afghanistan gäller dessa rättigheter bara på pappret, inte på riktigt. Men det är klart, man kan inte få allt här i världen.

Det är Brian Palmer som föreläser i GU:s aula. År 2002 utsågs han till den bästa läraren vid Harvard, 2008 var han gästprofessor till Torgny Segerstedts minne vid GU. Numera är han universitetslektor i Uppsala. Men det han undervisar om är ständigt detsamma: civilkurage och mod.

- Den 9 oktober stormade ett par talibantrognna män en skolbuss i Swat Valley, Pakistan. De sköt fjortonåriga Malala Yousafzai i huvudet och i nacken. Hon ligger nu på ett

sjukhus i Birmingham och verkar mirakulöst nog bli allt bättre. Det hon är känd för är sin blogg där hon berättat om hur det är att leva under talibanernas regim och om vikten av att låta flickor gå i skolan.

Vad är det som gör att somliga människor, trots ohyggliga omständigheter, lyckas göra gott gentemot andra? Innan Brian Palmer försöker sig på ett svar ger han en mängd exempel.

Hur skulle du reagera om du befann dig på en tunnelbanestation där en epileptiker plötsligt får ett anfall och faller ner på spåret?

- Detta hände i New York 2007. Byggnadsarbetaren Wesley Autrey inser att han inte hinner få upp mannen innan tåget kommer. Så han hoppar ner och trycker sig över mannen så att de båda ligger oskadda mellan spåren när tåget rusar över.

Skulle jag ha gjort samma sak? Det är den fråga de flesta ställer sig när de hör talas om stort mod.

- Ovanligt modiga människor har vissa egenskaper gemensamt, förklarar Brian Palmer. De har ofta starka ideal, de har tidigt exponerats för olika kulturer och sätt att leva, de har toleranta föräldrar och lärare; en majoritet av dessa människor är också kvinnor.

Men det som är fantastiskt med mod är att det faktiskt smittar.

- Det finns miljontals människor över hela världen som tar risker för att värna mänskliga rättigheter. De utgör en motvikt mot allt våld, all girighet och likgiltighet som världen är så full av. De utgör en påminnelse om vad en människa trots allt är kapabel till, förklarar Brian Palmer.

Förändring ingen självklarhet

Varför är det så många som inte förstår klimatförändringarna? Varför litar så många inte på vad forskarna säger? Och varför är det så svårt att förändra människors beteende?

- Jag tror inte på växthuseffekten!

- Jaha, det var ju trevligt. Men du tror på gravitationen?

Katherine Richardson, professor i biologisk oceanografi på Köpenhamns universitet, påpekar att forskare alltid har blivit ifrågasatta av samhället, och nämnde Galileo Galilei och Charles Darwin som exempel. Men det är också forskarens uppgift att ta fram fakta som vänder upp och ner på hur människor tänkt innan.

- Just nu är den viktigaste frågan om människan är en del av naturen eller om vi står över den, enligt Katherine Richardson.

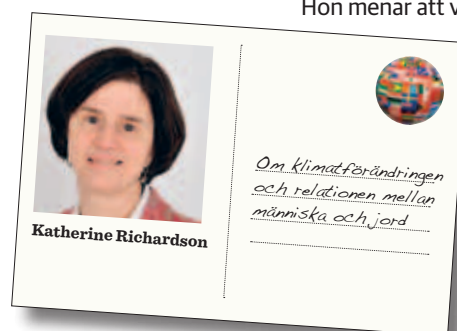
Hon menar att vi människor måste gå

från att vara jägare-samlare till att bli vår planets förvaltare, även om det kommer att ta många generationer att ställa om.

Men varför är det så svårt att ändra något när vi nu vet? Gudmund Hernes, norsk professor i nationalekonomi, menar att vi

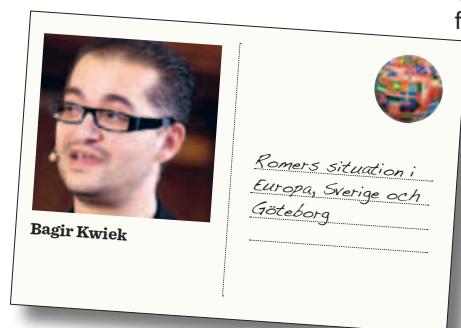
egentligen inte vill ändra vårt beteende, för att vi då skulle förlora vår identitet och våra vänner. Och många tror dessutom fortfarande att jorden har oändliga resurser.

- Vi måste inse är att vi människor inte kan ändra på naturen, men att vi kan ändra på oss själva, säger Gudmund Hernes.

Romer behandlas illa som grupp

Bagir Kwiek

- Jag var nyligen på Ica med min sjuåriga dotter, förklarade Bagir Kwiek, ordförande för föreningen Romer för kulturell utveckling. En vakt dök genast upp som följde varje steg vi tog. Vi romer behandlas sällan som individer utan som en grupp som bara ställer till med problem. Vi har alltid varit ett tystat folk men vi måste våga säga ifrån. Förr var Sverige världens samvete, det måste vi fortsätta vara så att vi lägger press på EU när romer behandlas illa. Och varje enskild svensk kan bestämma sig för att behandla alla människor med respekt och medmänsklighet.

I år är det 500 år sedan de första romerna kom till Sverige. Det uppmärksammas på regeringsnivå men också av Jonsereds herrgård som arrangerade seminariet. Det hölls dock denna gång i Vasaparken.

»Det finns miljontals människor över hela världen som tar risker för att värna mänskliga rättigheter« **BRIAN PALMER**

365 modiga människor finns med i Raoul Wallenberg-kalendern 2013, en för varje dag.

Kämpar för de förtryckta

Ruth Manorama kämpar för Indiens mest förtryckta folkgrupp: daliterna, de kastlösa. De utsätts för en dold rasism, inte helt olik det system som rådde i Sydafrika.

I dagens Indien råder en osynlig apartheid, trots landets moderna och demokratiska konstitution som garanterar alla människors lika värde.

Det finns omkring 200 miljoner människor som tillhör daliterna i Indien i dag. Under århundraden har denna grupp utsatts för diskriminering, förtryck och förföljelse. Daliterna tillhör samhällets bottenkikt, under flera tusen år har de varit de fattigaste och de mest förtryckta av alla i Indien. Numera har de officiellt samma ställning som andra. Men i praktiken lever många kvar i misär.

Ruth Manorama, 59 år, är en av Indiens ledande människorättsaktivister. För det arbetet belönades hon 2006 med det alternativa Nobelpriset, The Right Livelihood Award.

Ruth Manorama

Besök från Ghana

Även i år var det ett späckat staff training-program under Global Week. Deltagarna kom från hela Europa, men en av dem hade kommit ända från University of Cape Coast i Ghana.

Laila Johannesson

Mary Naa Agbanye Anum

TANKEN MED staff training-programme är att ge deltagarna så mycket som möjligt av GU på fem dagar. Att det dessutom infaller i samband med Global Week gör ju saken inte så mycket sämre.

- Programmet är en mix av information om GU, presentation av våra administrativa processer och akademiska föreläsningar. Men även sociala aktiviteter på kvällarna som Global Gala och Global Evening. Så vitt jag vet är GU unikt i världen med att erbjuda personalfortbildning i kombination med en internationell vecka, säger Laila Johannesson på International Centre som är ansvarig för programmet.

GU:s partneruniversitet runt om i världen får nominera deltagare till programmet. I år hade 24 personer från hela Europa kommit hit och flertalet är internationella koordinatörer som arbetar med student- och lärarutbyte. För första gången medverkade också en utomeuropeisk deltagare: Mary Naa Agbanye Anum från University of Cape Coast i Ghana, som är internationell koordinatör med särskilt ansvar för utbytesstudenternas välfärd.

- **DET ÄR VÄLDIGT** spännande och roligt att vara här. Det är första gången som jag reser utanför Afrika. Vi har just nu två utbytesstudenter från GU på plats och en student från Cape Coast är här just nu. Min chef tyckte det var en bra idé att jag åkte hit för att lära mig mer om GU och se och uppleva hur det är i Göteborg. Det stora bekymret för oss är att få visum och att det är svårt för våra studenter att finansiera vistelsen.

På studentmässan, som arrangerades under onsdagen, träffade hon intresserade studenter. Så varför ska man studera i Cape Coast?

- Vårt universitet strävar efter internationell excellens, vi har ett stort och brett utbud av kurser och vi ställer ganska höga krav på våra studenter. Men inte minst ska man välja Ghana för att landet är så vackert och för vi har ett väldigt bra socialt mottagande med mycket utflykter och aktiviteter.

Laila Johannesson säger att många utanför Europa gärna vill komma, men att det är svårt att få finansiering.

- Det är fantastiskt att Mary Naa Agbanye Anum har kommit hit. Det är ett stort mervärde för staff training-programmet.

PROGRAMMET SKA utvärderas men enligt de reaktioner som Laila Johannesson hittills har fått är de flesta nöjda med veckan.

- Jag tror att staden Göteborg drar, men vi har också jobbat för att få ihop ett spännande och innehållsrikt program. Deltagarna hade också ett eget program under delar av veckan, som vi hjälpte till att skraddarsy. Många uppskattade det. Vi hade även en stor uppslutning på sista dagen då alla deltagare delade med sig av sina erfarenheter.

Ett utbyte handlar lika mycket om vad vi på GU kan lära av andra, framhåller Laila Johannesson.

- Det är alltid nyttigt att se på sin egen verksamhet med andra ögon. Exempelvis finns det universitet som är väldigt duktiga på lärarmobilitet. Ett exempel som nämndes under erfarenhetsutbytet var att lärare som undervisar på engelska premieras. Kanske är det något för oss att ta efter? Mitt intryck var annars att deltagarna var väldigt imponerade av allt vi gör på GU, men även för att vi är medvetna om våra egna brister.

Överger GU visionen om det sanna universitetet?

Följande kritiska genomgång av "Vision 2020" (i fortsättningen kallad "Visionen") bygger på en jämförelse mellan den skriften (aktuell 2012) och den skrift som Jan S. Nilsson och jag gav ut 1987 (året då begreppet "hållbar utveckling" lanserades) med titeln "På spaning efter framtidens frågor" (i fortsättningen kallad På spaning).

EN LIKHET MELLAN de båda texterna är att de handlar om utvecklingen av Göteborgs universitet (GU) inför en oviss framtid.

En *olikhet* är att Visionen tagits fram genom ett omfattande arbete, i vilket många deltagit, medan På spaning enbart var resultatet av två personers arbete efter det vi av kollegor och studenter anförtröts att som rektor och prorektor ansvara för ledningen av GU.

En *olikhet* är beskrivningen av hur den önskvärda utvecklingen skall gå till. Visionen innehåller en målbild samt en rad strategier för att realisera målen. I På spaning beskrivs en utveckling som har sin tyngdpunkt i institutionernas förändringsarbete, medan fakultets- och styrelsenivån på olika sätt antogs kunna stödja det som sker på institutionsnivån.

EN LIKHET MELLAN de båda texterna är betoningen av universitetets roll för samhället och dess möjligheter att möta framtidens utmaningar.

En *olikhet* ligger i betoningen av universitetets kritiska samhällsroll. Den betonas inte alls i Visionen men spelar större roll i På spaning, dels som en viktig samhällsfunktion (s 38–39), dels i beskrivningen av verksamhetens inriktning. Det heter där (s 40):

"Inför en oviss framtid gäller det nu att genom olika insatser söka utveckla GU som helhet med utgångspunkt i idén om det "sanna" universitetet. Denna strävan bör ses i relation till samhällsutvecklingen i stort. Valet av forskningsuppdrag och inriktningen av undervisningen bör hela tiden ske med stöd av en kritisk analys av de långsiktiga kunskapsbehoven."

HÄR SNUDDAR På spaning vid den i vetenskapsteori berömda konflikten mellan relevans och precision. Nya frågor (jfr rubriken "På spaning efter framtidens frågor") som identifieras kräver ett nytänkande i en process som för en tid kan minska precisionen i jämförelse med när forskning och undervisning är inriktade på sedan länge inarbetade frågor.

En annan olikhet är kopplad till denna iakttagelse. Visionen synes utgå från ett oproblematiserat kvalitetsbegrepp. Man använder i texten ofta ordet "kvalitetsdriven". Det sker redan på titelsidan och relateras både där och senare till forskning, utbildning och samverkan. För mig är det oklart, hur kvalitet kan vara en drivkraft och inte bara ett möjligt resultat. Jag kan förstå innebörden av "nyfikenhetsdriven forskning", "beställningsstyrd forskning" eller "kreativitetsdriven forskning" men inte av "kvalitetsdriven forskning". I På spaning sägs i förbindelse med talet om förnyelsen av forskning och undervisning: "Vi har emellertid också sökt antyda den komplexa karaktär som begreppet 'kvalitet' får, när det förknippas med universitetens idé" (s 40).

Man skulle här kunna citera ett yttrande av en vetenskapsteoretiker. Han menade att en vetenskaplig artikel eller avhandling är att betrakta som "ett halvfabrikat". Det är i vetenskapssamhällets fortsatta hantering av halvfabrikatet som kvaliteten avgörs. Fallet med den danske Nobelpristagaren i medicin 1927, Johannes Fibiger, är lärorikt. Han hade sökt påvisa att cancer kan framkallas hos råttor genom att utsätta dem för påverkan av vissa mikroorganismer. Hans resultat fick den kvalitetsstämpel som ett Nobelpris innebär, men hans idéer blev senare alltmer ifrågasatta. Samtidigt bidrog hans resultat till att initiera en ny epok inom tumörforskningen (NE). Här framträder det vetenskapliga kvalitetsbegreppet i all sin komplexitet.

EN LIKHET MELLAN de båda texterna är att i båda fallen betonas värdet av samverkan över ämnes- och fakultetsgränser (Visionen s 17, På spaning s 36). En *olikhet* är att under den tid, under vilken På spaning utgjorde ett styrdokument, gynnades sådan samverkan även organisatoriskt (till exempel genom inrättandet av den så kallade Temanämnden), medan Samhällsvetenskapliga fakultetsled-

ningen nyligen har beslutat lägga ned forskarutbildningen i humanekologi, där naturvetare i flera decennier kunnat samverka med samhällsvetare och humanister, och ersätta den med en renodlad samhällsvetenskaplig utbildning kring hållbarhet och miljö.

DEN SISTA OCH avgörande *olikheten* gäller synen på universitetets särart. I Visionen används ett språkbruk och ett synsätt som lika gärna skulle kunna ha använts inom ett företag, vars mål är att behålla eller förbättra företagets lönsamhet, och vars ledning sedan har att ansvara för att valda strategier följs och att målen uppnås. På spaning inleds däremot med ett avsnitt som handlar om universitetens dåvarande identitetskris ("Strävan mot uniformitet i struktur och administrativa ledningsorgan har ofta upplevts som hindrande och utslätande i fall där särarten varit en styrka" s 10). Efter en tillbakablick på universitetens långa historia följer ett avsnitt (s 15–18) om universitetets särart som organisation.

Det avsnittet inleds med ett citat ur R.M. Pirsis roman *Zen och konsten att sköta en motorcykel*:

"DET SANNA UNIVERSITETET har ingen bestämd adress. Det äger ingen fast egendom, betalar inte ut några löner och tar inte upp några terminsavgifter... Det sanna universitetet är ett sinestillstånd ... som förs vidare genom sekulerna av en grupp människor som av hävd burit titlar som professor och docent... Kopplad till detta sinestillstånd ... finns också en juridisk person som tyvärr går under samma namn... Den äger och förvaltar egendom, kan betala ut löner och ta emot pengar och reagerar också på de lagar och förordningar som genomdrivs. Men detta andra universitet... kan inte undervisa, skapar ingen ny kunskap, överväger inga idéer. Det är på intet sätt det sanna universitetet."

HÅLLER GÖTEBORGS universitet på att upphöra att vara ett exempel på det sanna universitetet, medan den juridiska person, som går under samma namn och som företräds av förvaltningen och den formella beslutsorganisationen, får ett allt större inflytande?

EMIN TENGSTROM
PROFESSOR EMERITUS OCH PROREKTOR
1986–1992

Ledningen avböjer att svara.

Läsarbrev

Välkomnar GUJ i digital form

DET VAR ÅR 1994, samma år som dåvarande statsministern Bildt upptäckte e-posten, när förre rektorn Jan Ling gick ut och sa att i fortsättningen kan GU:s personal inte räkna med att få all info på papper från rektorskansliet utan nu var det obligatoriskt att läsa sin e-post för den skulle användas i mycket större utsträckning inom universitetet. Redan då var det ett problem med att det förbrukades alltför mycket papper vid GU.

Vid den tiden var jag föreståndare för Pedagogens IT-enhet och jag förfärades av att doktorander som gjorde en liten ändring i sin uppsats därefter skrev ut 150 sidor för att läsa endast den förändringen. Därefter kastades alltihop i papperskorgen. Jag ville att fakultetsnämnden skulle fatta ett beslut om att minska pappersförbrukningen där sådana här avarter förbjöds. Det skedde tyvärr aldrig vad jag vet.

JAG FICK MIN FÖRSTA dator 1990, när jag började vid GU, och sedan byggde jag upp IT-verksamheten vid NCM i samband med att vårt nationella centrum inrättades 1999. Sedan dess har e-post och webben varit centrala informations- och kommunikationskällor både för mig och medarbetarna. I princip alla vid NCM är på mässor, konferenser, ute i kommunerna, deltar i olika projekt och föreläser runt omkring i Sverige och flera av oss är internationellt engagerade. Vi vistas därmed ofta utanför kontoret och då är digital kommunikation och information ovärderlig.

Därför välkomnar jag GU Journalen i digital form som jag hoppas är nedladdningsbar så att jag också kan läsa den under resor när uppkoppling saknas eller är dålig.

GÜNTHER DIPPE
NATIONELLT CENTRUM FÖR MATEMATIK-
UTBILDNING (NCM)

IT-service à la gothobourgienne

UNIVERSITETET HAR sedan länge sålt sig till IT-världen. Större delen av verksamheten är numera helt beroende av IT-teknologin. Det är naturligt att även undervisnings- och föreläsungsverksamheten anammar denna teknologi. Vid institutionen för språk och litteraturer (SPL) finns sedan en tid en verksamhet bland forskare inriktad mot fornspråkiga texter med en serie föreläsningar riktade till alla intresserade. När undertecknad beslöt att redovisa ett internationellt (svenskt-kanadensiskt-polskt-tyskt) forskningsprojekt som pågått sedan 2005 angående dokumentation av handskrifter och konst i Etiopien var det naturligt att ge en Powerpoint-presentation av arbetet. Flera dagar tillbringades med att lära sig finesserna i Powerpoint samt, icke minst, att ta fram ett illustrativt bildmaterial från olika håll. När allt var klart och det hela skulle testas i föreläsningssalen en vecka före föreläsningen visade det sig att det inte fungerade eftersom den lilla kontakten mellan föreläsarens dator och uttaget i salen till projektorn inte passade. Humanistiska fakultetens IT-service ställde sig helt oförstående/ovillig att göra något för att avhjälpa problemet. "Det är er institution som skall tillhandahålla material av detta slag." På SPL hade man inte tid just då. Erfarenheten säger dessutom att beställningen av denna lilla kontakt antagligen skulle ta flera veckor. Den enda lösning man erbjöd där var: "Du kan ju själv springa runt och fråga om någon har kontakten." Föreläsaren ansåg sig då ha gjort det han skulle och kände inte för att springa runt i stan för att för egna (i och för sig obetydliga) pengar själv försöka hitta det som behövdes och som han i sin enfald trott de betalda experterna skulle tillhandahålla. Det blev inget seminarium. Nu är föreläsaren upp-

tagen med annat och det finns ingen tid att planera något nytt seminarium inom överskådlig framtid.

Som lärare vid Humanistiska fakulteten kan man undra en del saker. Powerpointprojektorer har installerats i alla föreläsningssalar på fakulteten. De anställda har nyss försetts med ny datorutrustning. Kostnad: många sköna hundratusen. Att man sedan inte har varit kapabel/intresserad av att se till att det hela fungerar måste ses som ett tecken på inkompetens. Återigen hindras forskning och undervisning vid Humanistiska fakulteten på grund av svårförståelig byråkrati.

SOM JÄMFÖRELSE kan berättas om när samme föreläsare förra året höll en Powerpoint-presentation i Khartoum, i Afrikas inre. Där fanns inte ens en lokal att tillgå utan alla fick sitta utomhus under Afrikas natthimmel. Allt improviserades (med många glada afrikanska skratt): ett lakan hängdes upp, en projektor trollades fram, ett dieselaggregat för el-support sattes igång på behörigt avstånd, några bananlådor skaffades där projektorn ställdes upp. Föreläsningen gick som ett urverk (bortsett från att föreläsarens svada fick avbrytas av och till när jetplanen från Khartoums internationella flygplats passerade över alla huvuden).

Rekommendation till Humanistiska fakultetens IT-service:

Res till Khartoum! Det är inte säkert att man där alltid kan stava ordet "service" helt korrekt men till skillnad från ett av Europas största universitet vet man där vad det betyder.

JAN RETSÖ

PROFESSOR I ARABISKA, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH LITTERATURER

Jämställdhet - bara för kvinnor?

REKTOR BESLUTADE 2012-10-23 om en *Handlingsplan avseende rekrytering och befordran till professor samt rekrytering av gästprofessorer*. Syftet är att uppnå det av regeringen satta rekryteringsmålet att under perioden 2012–2015 ska minst 40 procent av de professorer som anställs vara kvinnor. För närvarande är andelen kvinnliga professorer vid Göteborgs universitet cirka 27 procent. Inom kategorin administrativ personal råder emellertid en inverterad könsfördelning. Enligt HSV:s databas uppgår andelen män inom kategorin administrativ personal till drygt 21 procent (2011). Tio år tidigare var situationen densamma: även då var 21 procent män. Göteborgs universitet är i detta avseende i gott – eller är det dåligt? – sällskap. Vid en snabb titt på könsfördelning vid Chalmers och universiteten i Lund, Stockholm och Uppsala framgår det att situationen är likadan där: endast omkring en fjärdedel av den administrativa personalen är män. Det har varit påfallande tyst kring denna påtagligt ojämna könsfördelning. Men det blir det kanske snart ändring på.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET skickade i slutet på september ut pressmeddelandet *Jämställdhet för både kvinnor och män* där det framgår att regeringen har beslutat att en särskild utredare ska kartlägga och analysera frågor som rör män och jämställdhet. Jämställdhetsminister Nyamko Sabuni uttrycker det så här: "Jämställdhetspolitiken har under lång tid fokuserat på kvinnor. Det har varit rätt. Nästa steg är att involvera killar och män. Syftet är att riva alla de hinder och normer som begränsar enskilda människors frihet och möjligheter i livet."

"En kvantitativ jämställdhet, eller en jämn könsfördelning, anses råda då båda könen är representerade till minst 40 procent vardera" framgår det på GU:s hemsida om jämställdhet. Det råder med andra ord en ojäm könsfördelning inom kategorin administrativ personal, och det har det gjort under många år. Eftersom en jämn könsbalans verkar vara såväl en fråga om lika möjligheter för män och kvinnor som en kvalitetsfråga för Göteborgs universitet finns det fog för att tro att rektor inom en överblickbar framtid även kommer att fatta beslut om en handlingsplan för rekrytering av administrativ personal – för jämställdhet ska väl gälla inom alla personalkategorier vid Göteborgs universitet? Eller?

RALPH HEIEFORT

FAKULTETSSEKRETERARE
NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

 GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GUUREA

Passa på!
Från den 12 november och fram till jul är det
utförsäljning av ett urval av **universitetets profilprodukter**.
Kan köpas i närmaste Servicecenter. Du kan betala med kontokort eller
genom internfaktura. www.service.gf.gu.se/servicecenter

NY PÅ JOBBET

KARIN BARRON är ny professor i socialt arbete med inriktning mot äldre och funktionshinder.

PER-OLOF BENTLEY, institutionen för didaktik och pedagogisk profession, är ny docent i ämnesdidaktik med inriktning mot matematik. Han forskar om hur elever förstår matematiska begrepp samt på vilket sätt elevers misstag kan hejda eller blockera deras matematikutveckling.

THOMAS BOSSIUS är ny docent i musikvetenskap. Han forskar om populärkulturella fenomen inom musik och dans och är först i Sverige med att forska om svensk country.

THOMAS BURNS är ny gästprofessor i klinisk socialpsykiatrisk forskning med särskilt fokus på psykosområdet.

ROGER BUTLIN, professor i evolutionsbiologi vid University of Sheffield, har tilldelats Tage Erlanders gästprofessur 2013. Han ska tillsammans med forskare vid Linnécentret CeMEB studera artbildning hos strandsnäckan Littorina saxatilis.

ALI ENYAT är ny professor i logik.

ERIK HJALMARSSON är ny professor i finansiell ekonomi.

RANDI HJALMARSSON är ny professor i nationalekonomi.

EVA HUNTINGTON är ny bibliotekschef för Centralbiblioteket vid Göteborgs universitetsbibliotek. Hon har tidigare varit chef för Ekonomiska-, Pedagogiska- och Kurs- och tidningsbiblioteket.

KERSTIN JACOBSSON är ny professor i sociologi.

BRIAN NEVILLE är ny gästprofessor i neuropsykiatri.

MICHAEL NILSSON är ny gästprofessor i neurologisk rehabilitering med särskild inriktning mot translationell strokeforskning.

KARSTEN PAERREGAARD är ny professor vid institutionen för globala studier.

MAX PETZOLD är ny professor i hälsovetenskaplig statistik.

JOAKIM SANDBERG är ny docent i praktisk filosofi. Han forskar inom gränsområdet etik - ekonomi, bland annat om hur banker kan ta samhällsansvar.

AGNETA SJÖBERG är ny docent i kostvetenskap vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap. Hon forskar om barns livsstil och hälsa, om fetma bland barn och ungdomar samt om betydelsen av matvanor, livsstil och olika samhällsfaktorer.

PHILIP WILSON är ny gästprofessor i allmän medicin med inriktning mot neuropsykiatri.

JOHAN WOXENIUS, professor i företagsekonomi, är ny ledamot av Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademiens avdelning Samhällsbyggnad. Han sitter bland annat med i Göteborg Energis forskningsråd och är styrelseledamot för Handelshögskolan i Göteborg.

Övriga anställda

Kristina Alstam, doktorand vid inst. för socialt arbete

Sara Andersson, bitr. forskare vid inst. för sociologi med arbetsvetenskap

Emma Hilda Kristina Aneheim, bitr. forskare vid inst. för kliniska vetenskaper

Ambjörn Becker, amanuens vid juridiska institutionen

Jenny Bengtsson, universitetsadjunkt vid inst. för pedagogik, kommunikation och lärande

Gisela Brändén, forskare vid inst. för kemi och molekylärbiologi

Maria Antonella Burza, ass. vid inst. för medicin

Soheila Dolatabadi, projektass. vid inst. för biomedicin

Karoline Eldemark, forskningsbitr. vid inst. för biologi och miljövetenskap

Pavel Elkind, EU-doktorand vid inst. för kemi och molekylärbiologi

Sofia Fernström, institutionstekniker vid Laboratoriet för exp. biomedicin

John Grünberg, doktorand vid inst. för medicin

Ole Hultman, doktorand vid psykologiska inst.

Vanessa Hällgren, institutionsadministratör vid inst. för språk och litteraturer

Katharina Jacobsson, universitetsadjunkt vid inst. för pedagogik och specialpedagogik

Hanie Jadidi, studieadministratör vid HDK

Charlotte Johansson, bitr. forskare vid inst. för neurovetenskap och fysiologi

Jayesh Kattla, bitr. forskare vid inst. för biomedicin

Martina Kulén, forskarass. vid inst. för kemi och molekylärbiologi

Göran Ljungqvist, forskare vid inst. för medicin

Pär Meiling, forskningskoordinator vid inst. för tillämpad IT

Madeleine Mellqvist Fässberg, doktorand vid inst. för neurovetenskap och fysiologi

Malik Nairat, bitr. forskare vid inst. för tillämpad IT

Lars Ny, universitetslektor vid inst. för kliniska vetenskaper

Mojtaba Ranjbar, forskningsass. vid inst. för fysik

Annabella Rosen, kursadministratör vid inst. för neurovetenskap och fysiologi

Jenny Sjögren, universitetsbibliotekarie vid ekonomiska biblioteket

Sebastian Svenberg, bitr. forskare vid inst. för sociologi och arbetsvetenskap

Sören Söndergaard, universitetslektor vid inst. för kliniska vetenskaper

Thomas Zack, universitetslektor vid inst. för geovetenskaper

Malin Östensson, forskare vid inst. för biomedicin

UTMÄRKELSER

LOTTA ANTONSSON, adjungerad professor i fotografi, har tilldelats Region Hallands kulturpris. Hon får utmärkelsen för sitt arbete med att konsekvent undersöka och ifrågasätta fotografiets betydelse exempelvis för konstruktionen av genus, kön och identitet.

CHRISTEL BACKMAN, institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, har tilldelats utmärkelsen årets HR-forskning. Hon får priset för sin avhandling *Criminal Records in Sweden. Regulation of access to criminal records and the use of criminal background checks by employers.*

HANS CARLSTEN, professor vid institutionen för medicin, har tilldelats Pfizers stora forskningsstipendium på 400 000 kronor. Han har fått stor nationell och internationell uppmärksamhet för sin forskning om hur östrogen påverkar immunsystemet vid behandling av reumatisk sjukdom.

ANN HELLSTRÖM, professor i pediatrik oftalmologi, har tilldelats Athenapriset, sjukvårdens största pris till klinisk forskning. Hon får priset för att ha utvecklat en metod som kan rädda synen hos för tidigt födda barn. Före detta statsminister Ingvar Carlsson är prisutdelare.

ANDERS LINDE, professor i oral biokemi, har tilldelats Svenska Tandläkare-Sällskapets Millerpris 2012. Prissumman är 75 000 kronor. Han får priset för sina vetenskapliga studier av mineraliseringsprocessen i orala vävnader och sina insatser inom området kraniofacial utvecklingsbiologi.

RIKARD LINDGREN, professor vid Institutionen för tillämpad IT, har tilldelats utmärkelsen Best Associate Editor of 2011 Award. Han får priset för sitt arbete med att granska vetenskapliga artiklar för tidskriften Information System Research. Han har också blivit Senior Editor för tidskriften Information System Journal.

STEN SANDELL, doktorand i musikalisk gestaltning, har tilldelats årets jazzpris om 100 000 kronor av Kungl. Musikaliska Akademien.

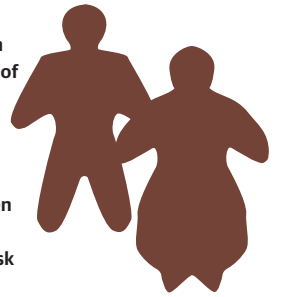
TONE AHLBORG, MARIE BERG, ANNA DENCKER, HELENA LINDGREN, INGELA LUNDGREN, MARGARETA MOLLBERG och **ANNA WESSBERG** heter lärarna vid institutionen för vårdvetenskap och hälsa som nu får Sahl-grenska akademiens utbildningspris. De får priset för att under 10 år ha utvecklat barnmorskeprogrammet, bland annat med simulatorträning och pedagogiska undervisningsfilmer.

ANSLAG

Lars Borin, professor vid institutionen för svenska språket, har av Vetenskapsrådet beviljats drygt 17 miljoner kronor, för projektet Mot kunskapsbaserad storskalig kunskapsutvinning ur svensk text. Vetenskapsrådet stöder också följande projekt vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori: **Fredrik Bragesjö** får 1,7 miljoner kronor för Forskningens nytta: en studie av högskolelagens förändring och konsekvenser 2003-2013; **Sebastian Enqvist** får 1,5 miljoner kronor för Modala Lindström-teorem för begränsade klasser av modeller; **Caj Strandberg** får 2,3 miljoner kronor för En ekumenisk teori om normativa skäl; **Claes Strannegård** får 1,3 miljoner kronor för Logisk slutledning med begränsade kognitiva resurser. **Göran Larsson**, institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, får 4,5 miljoner kronor för Att lämna islam. Apostasi, religionsfrihet och motsättningar i ett mångreligiöst Sverige. Dessutom får **Kristian Kristiansen**, professor i arkeologi, drygt 3 miljoner kronor för driften av ett digitalt forskningsarkiv med hållristningsbilder från bronsåldern.

Vetenskapsrådet finansierar också följande projekt vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik: **Caroline Berggren** får 8,2 miljoner kronor för Högskoleutbildades mobilitet: köns- och klassperspektiv på val av högskola och val av etableringsort efter studier"; **Monica Rosén** får 9,7 miljoner kronor för Utbildningsreformer för gymnasieskolan under två årtionden: Konsekvenser för fördelning av resurser, rekrytering och utbildningsresultat; **Caroline Runesdotter** får 4,1 miljoner kronor för Rätt och fel i skolans värld. Myndighetsutövande och gränsdragning i professioner. **Ingemar Bohlin**, institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, får 6,3 miljoner kronor för Översikter av utbildningsvetenskaplig forskning: epistemologiska, sociala och politiska effekter.

Vetenskapsrådet ger också medel till

två projekt inom ramen för The University of Gothenburg LETstudio: **Hans Rystedt** får 9,2 miljoner kronor för Interprofessionellt lärande i simuleringsbaserad utbildning för hälso- och sjukvårdens professioner; **Alexandra Weilenmann** får närmare 4 miljoner kronor för Den mobila kommunikationens DNA.

Vetenskapsrådet stöder följande projekt vid institutionen för biologi och miljövetenskap: **Sara Bourlat**, får 1,8 miljoner kronor för Genomikbaserad identifiering av marina evertrebrater i olika typer av prover; **Adrian Clarke** får 2,1 miljoner kronor för ATP-beroende Clp proteaser i fotosyntetiska organismer; **Mats Olsson** får 3,3 miljoner kronor för Integrerade studier av telomerer, epigenetik, fria radikaler och antioxidanter för evolution av konditions-beroende sexuell signalering; **Bengt Oxelman** får 2,7 miljoner kronor för En arträdsbaserad taxonomisk revision av modellgruppen Sileneae (Caryophyllaceae); **Joachim Sturve** får 1,8 miljoner kronor för Artificiella fiskar: att sammankoppla in vitro toxicitetsstudier med verkliga system.

Vetenskapsrådet stöder följande projekt vid institutionen för kemi och molekylärbio: **Geert Cornelis** får 3,9 miljoner kronor för Beteendet av tillverkade nanopartiklar i naturliga jordar; **Mate Erdelyi** får 3,45 miljoner kronor för Halogenbindning i lösning; **Per Hall** får 2,55 miljoner kronor för In situ studie av det bentiska fosforskiftet i Bottniska viken; **Mikael Håkansson** får 2,4 miljoner kronor för Absolut asymmetrisk syntes via kristallisation och malning; **Catarina Mörck** får 3,6 miljoner kronor för Screening efter nya gener involverade i migrering och guidning av celler och axoner; **Per-Ola Norrby** får 2,5 miljoner kronor för Miljövänlig katalys; **Kim Nygård** får 2,3 miljoner kronor för Begränsade vätskors struktur och dynamik; **Gunnar Nyman** får 3,2 miljoner kronor för Kvantdynamik för kemiska reaktioner; **Marc Pilon** får 3,25 miljoner kronor för Klarläggande av adiponectinreceptorernas signaleringsväg genom genetiska studier i C. Elegans; **Susanna Törnroth-Horsefield** får 0,4 miljoner kronor för Typ 2 Diabetes ur ett strukturellt perspektiv; **Richard Neutze** får 6,9 miljoner kronor för Strukturstudier av aquaporinernas proteinkomplex; **Kui Liu** får 10 miljoner kronor för Utveckling av äggstockarna: från molekylära mekanismer till nya behandlingar av kvinnlig infertilitet.

Vetenskapsrådet stöder följande projekt vid institutionen för fysik: **Robert Shekhter** får 2,3 miljoner kronor för Teori för mesoskopiska icke-jämviktsfenomen i magnetiska kvant-nanoelektromekaniska system; **Johan Åkerman** får 8 miljoner kronor för Spinntronikbaserad generering och detektion av millimetervågor. **Hans Linderholm**, institutionen för geovetenskaper, får 4 miljoner kronor för Oscillationen under sommaren: egenskaper, telekonexioner och framtida utsikter. **Alexander Stolin**, institutionen för matematiska vetenskaper, får 2,2 miljoner kronor för Klassifikation av kvantgrupper och geometrisk betydelse av Yang-Baxter ekvationen.

Stefan Hohmann, professor vid institutionen för kemi och molekylärbio, har tilldelats 2,4 miljoner kronor av Vetenskapsrådet för att bygga upp ett

kompetensnätverk inom systembiologi, som på sikt ska kopplas till ett europeiskt nätverk.

Magdalena Petersson McIntyre, Centrum för konsumtionsvetenskap, har tilldelats 19,8 miljoner kronor av Vetenskapsrådet för forskningsprojektet Digcon: digitalisering av konsumtionskulturen. Det är ett samarbete mellan Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, Handelshögskolan i Stockholm och Université Toulouse II.

Alexander Styhre, företagsekonomiska institutionen, har tilldelats 2,4 miljoner kronor av Vetenskapsrådet för projektet Kommercialisering av livsvetenskaplig forskning: fallen biomaterial och assisterad befruktning. Syftet med projektet är att bidra till ökad kunskap om de svårigheter och möjligheter som finns då livsvetenskaplig forskning ska kommercialiseras.

Christina Thomsen Thörnqvist, docent vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, har av Riksbankens jubileumsfond beviljats närmare 33 miljoner kronor för forskningsprogrammet Representation och verklighet. Historiska och nutida perspektiv på den aristoteliska traditionen Även följande projekt har fått medel av Riksbankens jubileumsfond: **Benjamin Lyngfelt**, institutionen för svenska språket, har tilldelats närmare 7,5 miljoner kronor för projektet Ett svenskt konstruktikon. **Hanna Markusson Winkvist**, institutionen för historiska studier, har tilldelats drygt 2 miljoner kronor för projektet Expansion och könsindex vid svenska universitet och högskolor 1950 och framåt. **Ragnar Francén**, institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, har tillsammans **Folke Tersman**, Uppsala, tilldelats närmare 7 miljoner kronor för projektet Generaliserad expressivism: en undersökning av icke-deskriptivt tänkande och tal. Projektet får också 8 miljoner kronor från Vetenskapsrådet.

Cancerfondens forskningsnämnd har beviljat anslag till följande forskare vid institutionen för kemi och molekylärbio: **Professor Kui Liu** får 3 miljoner kronor för att studera signalsubstanter och molekyler som reglerar utveckling och förändring av äggstockscancer; forskaren **Liu Beidong** får 1,5 miljoner kronor för analys av epigenetisk nedstytning av gener i jäst för identifiering av komponenter kopplade till åldersrelaterad cancerutveckling; **professor Thomas Nyström** får 3 miljoner kronor för forskning om peroxiredoxins roll i resistens mot kemoterapi och åldersrelaterade förändringar i genomets stabilitet.

Aktuella stipendier

Stiftelsen Västgöta-studerande i Göteborg utlyser för höstterminen 2012 fem stipendier å 15 000 kronor för studerande vid Göteborgs universitet och Chalmers Tekniska Högskola. Den studerande skall under kalenderåret 2012 ha erhållit slutbetyg på kurser som sammanlagt minst 30 högskolepoäng. Stipendierna kan sökas av västgöta-studerande, vilka definieras som personer som avlagt studentexamen eller erhållit slutbetyg (avgångsbetyg) från gymnasium inom stiftelsens verksamhetsområde, vilket utgöres av västgötadelen av tidigare Älvsborgs län och samt hela tidigare Skaraborgs län.

Närmare information återfinns på GFS hemsida www.gfs.se

BÖCKER

Vardagsliv under andra världskriget

Så heter en bok där ett hundratal personer berättar om sina minnen från krigsåren 1939-1945. Projektet, som

påbörjades 2007, initierades av Birgitta Skarin Frykman, professor emerita i etnologi.

– Jag har varit ansvarig för projektet som skett i samarbete med Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg. Arkivet har skött all insamling av materialet och har tagit hand om och förvarat minnesberättelserna så att de finns tillgängliga för andra.

I inledningen skriver huvudredaktörerna Carina Ahlqvist, Annika Nordström och Birgitta Skarin Frykman att *Vardagsliv under andra världskriget* kan ses som delar av vårt gemensamma kulturarv. Många av dem som upplevde krigsåren kan berätta om traditionell kunskap, som nu glömts av de flesta, men som kan utgöra resurser i krisituationer. Totalt har över 400 personer bidragit med berättelser, fotografier med mera. Rösterna kommer i huvudsak från Västsverige, men även från exempelvis Norrland och Skåne.

Boken har också lett till ytterligare ett projekt där allt från studenter till professorer skriver artiklar om tiden runt andra världskriget. Denna forskning har resulterat i ännu ett bokverk som väntas komma ut våren 2013.

Historia som domstol

Så heter en bok av Martin Wiklund, forskare i idé- och lärdoms historia. Den handlar om historiska tolkningar och deras relation till rättvisa i en föreställd historisk domstol.

Aktionsforskning i praktiken

Professor Karin Rönnerman är redaktör för en ny bok om hur aktionsforskning går till inom förskola, grundskola och gymnasieskola. Förlaget är Studentlitteratur.

ARRANGEMANG

Hållbarhetsdag den 12 februari

Ur programmet: Sveriges Radios journalister Malin Olofsson och Daniel Öhman kommer att tala om boken *Matens pris – boken matindustrin inte vill att du läser*. Dessutom medverkar årets miljöhjälte Alva Snis Sigtryggsson, genusfotografen Tomas Gunnarsson, Svante Axelsson från Naturskyddsföreningen samt Carl Hall som skrivit boken *Miljökapitalisterna*. Mer information: Moa Persson, moa.persson@chalmers.se.

Blir man snäll av pepparkakor?

Johan Fogell
Restaurangchef på Lyktan

– **MÄNNISKOR ÄR GIVMILDA** på jul enbart på grund av pepparkakorna och glöggen. Det är ingefäran som är hemligheten. Vare sig det handlar om mjuka eller hårda pepparkakor är det viktigt med mycket ingefära. Har man en bit stilton till, ja, då blir man extremt snäll.

Mette Axelsen
Lektor i klinisk näringsfysiologi

– **JA, VARFÖR INTE!** En snäll människa är en klok människa. Glukos, liksom insulin, behövs för neuronernas tillväxt och för hjärnans prestationsförmåga och funktion. Eftersom glukosförråden i hjärnan tar slut efter bara tio minuter, måste kroppen fylla på mer. Lite pepparkakor hjälper dig säkert att fatta kloka (och snälla) beslut.

Mats Nilsson
Lektor i etnologi

– **JA, VI BLIR SNÄLLA** av pepparkakor! Därför att vi säger så, tror och vill det. Och så ger det en sockerinjektion. Om kryddorna som ingår har någon betydelse vet jag inte – men den ursprungliga pepparn är utbytt mot mindre starka och snällare ingredienser!

Ann Parinder
Fil. dr. i hushållsvetenskap

– **PEPPARKAKOR** innehåller kryddor, bland annat kanel och kardemumma, som gör oss glada redan som spädbarn. Så det är inte konstigt om vi får positiva känslor av att äta och kanske baka pepparkakor, speciellt när vi gör det tillsammans med nära och kära.

Mia Ericson
Docent i experimentell psykiatri

– **DET ÄR KLART** man blir snäll av pepparkakor! Pausen man tar när man äter dem, kombinerat med socker och associationer med jul och ledigheten som kommer gör att man blir tillfreds ... och om man är tillfreds så blir man snäll, eller hur?

På spaning efter blodig farsot

Pest eller kolera, vilket är värst?

Kanske rödsot.

För trots att kolera var den stora skrällen på 1800-talet var rödsot en vanligare dödsorsak.

Det visar medicinhistorikern Helene Castenbrandt.

ÅREN 1773, 1808 OCH 1857 härjades Sverige extra hårt av dysenteri, en sjukdom som också kallades rödsot eftersom den ofta ledde till blodiga diarréer.

– 1857, under det sista stora utbrottet av rödsot i Sverige, drabbades visserligen bara fyra län. Men i Jönköpings län dog cirka 4 000 personer. Det kan man jämföra med kolera, som också härjade samma år. Då dog bara drygt 200 människor i länet.

Det berättar medicinhistorikern Helene Castenbrandt. Hennes avhandling handlar om utbredningen av rödsot i Sverige perioden 1750–1900, med Jönköpings län som fallstudie. Tvärtemot den allmänna uppfattningen bland historiker, att dysenteri var en mindre allvarlig sjukdom, visar hennes forskning att människor drabbades hårt.

– Men de geografiska skillnaderna är stora: samma år kunde över 90 procent av alla dödsfall i en socken bero på rödsot medan grannsocknen knappt hade några fall alls.

En orsak kan vara att det bara är dödsfall som finns med i de kyrkoböcker, tidningsartiklar och läkarrapporter som Helene Castenbrandt undersökt.

– Kanske handlar skillnaderna inte om att fler smittades i vissa områden utan om att det där var ovanligt få som överlevde?

DÅLIG HYGIEN ÄR en viktig riskfaktor för dysenteri i Afrika och Asien idag. Men det kan knappast vara förklaringen till att skilda socknar i Sverige drabbades så olika på 1700- och 1800-talen eftersom bristen på hygien då var allmän.

– Kanske fanns det sociala skillnader mellan socknarna men de var i så fall inte så stora att de ensamma kan förklara denna

olikhet. Det måste handla om en kombination av fattigdom, trångboddhet, dålig hygien och kanske också andra förhållanden, menar Helene Castenbrandt.

Trots att rödsot var en så vanlig dödsorsak under 1800-talet var det ändå en annan epidemisk sjukdom som spred skräck:

– Koleran kom till Ryssland på 1820-talet och nådde Västeuropa cirka 10 år senare. Till skillnad mot rödsot, som härjat på landsbygden hur länge som helst, innebar kolera en ny, okänd epidemi, med ett mycket snabbt förlopp, som främst drabbade städerna. Myndigheterna kom därför med föreskrifter, tidningarna skrev, särskilda kolerakyrkogårdar skapades. Koleran blev det nya farliga som människor var rädda för.

– Det är väl ungefär så nu också: Aids är en ny skrämmande sjukdom som får mycket uppmärksamhet medan exempelvis malaria funnits så länge i utvecklingsländerna att vi inte oroar oss lika mycket.

RÖDSOT FÖRSVANN från västvärlden mot slutet av 1800-talet. Orsaken var bättre hygien men också ett allmänt ökat välstånd. Bland annat innebar troligen 1800-talets skiften, då byarna sprängdes och människorna fick bättre bostäder som låg längre ifrån varandra, att smittan fick svårare att spridas.

– Idag dör cirka en miljon människor varje år i dysenteri. Men bland dem finns knappast några västerlänningar; dessa sjukdomar är sällan dödliga för den som är i god fysisk form och får i sig tillräckligt med vätska.

Men hur kommer det sig att du började forska om just rödsot?

– Jag är intresserad av statistik och befolkningsutveckling och läste medicinshistoria vid University of Glasgow, förklarar Helene Castenbrandt. Intresset för

FOTO: JOHAN WINGBORG

HELENE CASTENBRANDT

AKTUELL: Med avhandlingen *Rödsot i Sverige 1750–1900: En sjukdoms demografiska och medicinska historia*.

FAMILJ: Man och treårig son, väntar barn i slutet av april.

BOR: I Kålltorp.

INTRESSEN: Historia, resor, friluftsliv, att dreja.

medicinshistoria är stort i Storbritannien och kommer nog att öka här också, inte minst för att medicin blivit en så betydelsefull maktfaktor i samhället. Jag hoppas kunna fortsätta forska, denna gång om sjukdom istället för om död. För vad betyder det att så få idag dör av smittsamma sjukdomar? Är vi mindre sjuka nu? Eller är vi tvärtom mer sjuka, eftersom vi överlever sådant man förr skulle ha dött av?

EVA LUNDGREN